

591955845

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

F. Engell

Kjøbenhavns

TIVOLI

i 50 Aar

09.7911 En

RHB

09.43.718

EH

09,

5n

KJØBENHAVNS
TIVOLI
I 50 AAR

MINDER OG ANEKDOTER FRA INSTITUTIONEN

VED

PETER ENGELL

TILDELS EFTER OPTEGNELSER AF BUSHOLM SEN.

MED TEGNINGER

AF

BALDER KNUTZEN

KJØBENHAVN
CHR. MACKEPRANGS FORLAG

1893

09.79

Ti 91

e

D'Herr Robert Watt og T. S. Thrane,

Direktører for „Københavns Tivoli“

*tilegnes disse Smaating
med Tak for svundne Dage.*

Ærbødigst

P. Engell.

I.

Georg Carstensen.

Det var en klar Vinterdag i Aaret 1842, at to elegant klædte Herrer spadserede ud gennem Vesterport, over Broen, der førte over Stadsgraven, og langs Ravelinen til de kom til Vestre Glacis, som det kaldtes.

De var i en ivrig Samtale, der lod til at interessere dem begge i høj Grad, men medens den ene næsten hele Tiden rystede paa Hovedet og aabent syntes at udtale sin Tvivl om Rigtigheden af den andens Paastande, kæmpede denne for sin Overbevisning med en Iver og en Veltalenhed, der viste, at den var grundfæstet hos ham.

»Men hvor i al Verden, kære Ven,« raabte han, »kan De komme med en saadan Udtalelse, som at Etablissementet ikke kan betale sig? Har jeg ikke nøjagtig be-

regnet alt for Dem, og har det ikke vist sig, at det vil give Aktionærer, Lejere og Direktion hver et betydeligt Overskud?»

»Ganske vist, men Papiret er taalmodigt; er De overbevist om, at der virkelig vil komme saa mange Besøgende som De har opstillet som Minimum?» svarede den anden, og tegnede en Figur i Sneen med sin Stok, — »jeg tror at De helst bør slaa af til det halve, thi en Kendsgerning vil det blive, at det saakaldte bedre Publikum neppe vil amalgamere sig med Pøbelen, hvoraf naturligvis endel vil indfinde sig, paa Grund af den billige Entrée.«

»Og jeg er overbevist om, at det netop vil blive det bedre Publikum, der kommer til at støtte Etablissementet, naturligvis ved Hjælp af den almindelige Middelstand. Husk, at der vil være Restaurationer af alle Arter, lige fra den, hvor der serveres med ægte Skildpadde, til dem, der er i Smag med Tevandshusene paa Frederiksberg, og der vil blive Adspredelser i alle Genrer, ligefra Keglebane til Symfonikoncerter af Lumbye i Koncertsalen.«

»Hm, ja vist saa, og hvad er det saa mere De vil have?»

»Beridere i Cirkus, Akrobater paa Plainen og paa Teatret, Harmoniorkester, og ved festlige Lejligheder et Fyrværkeri til Slutning.«

»Og alt det vil De virkelig levere for 1 Mrk. pro Persona . . .?»

»Og 8 Sk. for Børn, ja, netop, og De skal sé, hvor brillant det skal gaa. Publikum, Artister, Musikere, Lejere, alle skal blive tilfredse, og Aktionærerne skal faa et Udbytte, som de ikke har drømt om, selv naar de spekulerede allerheldigst.«

De standsede og saa' ud over den snebedækkede aabne Plads, hvor nogle Hunde opførte en fejende Dands.

»Sé engang, hvilket Terrain,« vedblev han og slog ud med Haanden, »kån der tænkes noget bedre? Stadsgraven i Baggrunden, hvor vi kan foretage Lystsejladser med Gondoler, Volden med Luciemøllen gemmer os til dels for den nysgjerrige Verden; planter vi nu tætte Buskads og hurtigvoxende Trær, anlægger smukke Blomsterbede og gode Spadseregange, skal De sé, at denne øde Plads ad Aare bliver Samlingsstedet, ikke alene for Kjøbenhavns Befolkning, men tillige for de Fremmede, der gæster vor kære Hovedstad om Sommeren for at søge Adspredelse. — Husk paa, at hidtil er alt lykkedes for mig . . ., »Portefeuille« og »Figaro« betalte sig . . .«

»Paa Grund af deres blandede Indhold, det er noget, hvortil vi ikke var vant.«

»Og mine Fester i Rosenborghave, fandt de ikke en Tilslutning, der var aldeles forbausende?«

»Jo, fordi de var beregnet paa det bedre Publikum, Entréen var jo sat temmelig højt.«

»Men dennegang vil jeg gjøre noget for hele Folket, og jeg siger som Tordenskjold: »Det skal gaa, det skal Fa'en annamme mig gaa, om saa Djævelen staar lige paa Hovedet«!«

»Hør nu, min kære Georg Carstensen, det er et Alvorsord fra en Mand, som mener Dem det godt,« sagde den anden Herre, der var C's gode Ven, den bekjendte Løjtenant G. . ., »Deres Plan er udførlig af flere Grunde, for det Første fordi De aldrig faar samlet den fornødne Kapital, de 25,000 Daler, thi meget faa Mennesker vil være vanvittige nok til at stikke deres Penge i et saa-

dant Foretagende, der aldrig vil kunne betale sig, men for det andet faar De aldrig Tilladelse til det. Tror De at Militæretaten vil overlade Dem al den Plads, som de nu bruger til Øvelse for Ingeniørerne? Aldrig i Verden. De faar nej øjeblikkelig. Anvend De hellere Deres Energi og Dygtighed paa noget andet, der er mere fornuftig.«

Men Carstensen stod ganske rolig og læste højt af en Plakat, der var slaaet op paa en Pæl inde paa Pladsen: »Her maa ingen grave efter gamle Ben«, og sagde saa meget stiltfærdig, men med en Overbevisning, der aldeles imponerede den anden: »Min kære Løjtnant, naar Sommeren kommer, skal De se denne Plakat forsvinde og Rydningsarbejderne begynde, og inden vi har naaet Høst, staar »Tivoli« fix og færdig, det sværger Georg Carstensen og jeg, og jeg har til Dato gennemført alt hvad jeg har sat mig i Hovedet!«

Lieutenanten rystede blot paa Hovedet, saa vendte de to Herrer om og gik atter ind til Byen.

*

*

*

I Begyndelsen syntes det virkelig som om Tvivlerne skulde faa Ret, thi med den mest haardnakkede Stædighed nægtede Autoriteterne at overlade Carstensen Pladsen, specielt til Brug for folkelige Forlystelser, men de kendte ikke hans Energi. En skønne Dag søgte og fik han Audients hos vor sidste Enevoldshersker Christian den ottende. Denne var, som bekendt, en meget kundskabsrig og literær dannet Mand, men han havde neppe det rette Begreb om Folkets Ønsker, han behandlede i Begyndelsen Sagen temmelig afvisende, men Carstensen fik heldigvis en lys Ide.

»Deres Majestæt vil tillade mig at gøre en sidste Bemærkning,« sagde han.

»Tal,« svarede Kongen øjensynlig lettet ved at den besværlige Audients snart var forbi.

»Naar Folk morer sig, glemmer de at politisere.«

»Ganske vist,« svarede Majestæten og lyttede opmærksom efter hvad der videre vilde komme.

»Oppositionen har grebet meget om sig i den senere Tid og vundet mange Tilhængere.«

»Ja desværre.«

»Naar jeg til Sommeren møder frem med mit »Tivoli«, da vil det blive en saadan Begivenhed, at Blade, Oppositionsfolk og de store, brede Lag ikke vil tale om andet, Folket vil strømme derind, det vil more sig, og alle Fordringer om fri Forfatning etc. er glemt for lang Tid, det garanterer jeg Deres Majestæt.«

»De har Ret, det er i alle Tilfælde et Forsøg værd,« og Majestæten satte sin egenhændige Underskrift under Ordren, der gav C. fri Raadighed over Pladsen.

Derom staar der i Tivolivisen:

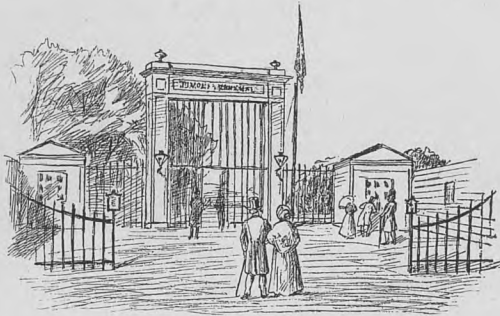
»Et Hurra for Entreprenøren,
Gud glæde hans kløgtige Krop,
Han fik saagu' dog Gubernøren
Til at lukke Bastionen op.«

Men dermed var Carstensens Trængsler langt fra forbi. Bevillingerne fra Politi etc. gik det endda glat med, men Pengene, dem var det, det kneb med at faa fat i. Skøndt Aktierne kun var paa 25 Rdl. Stykket, maatte Carstensen anvende al sin Overtalelsesevne for at faa dem afsat, og først da adskillige af hans Venner, for at gøre ham en

Tjeneste, tegnede sig, uden Haab om nogensinde at faa Udbytte, og adskillige af Haandværkerne, der fik Arbejde derinde, blev halvvejs nødt til at tage noget af deres Betaling i Aktier, lykkedes det at faa tilvejebragt den nødvendige Kapital. Et godt Skub fremad gav det, da Carstensen atter den 20de og 21de Marts 1843 arrangerede Fest i Ridehuset, der vandt umaadelig Tilslutning. Bygningen var smykket med Dekorationer, der senere blev brugt paa Tivoli, Lumbyes Orkester og den kgl. Livgardes Regimentsmusik spillede, og Prices Selskab fremviste levende Billeder. Hele Arrangementet gjorde overordentlig Lykke, og var et godt Omen for Fremtiden, og fra den Tid gik Aktietegningen ogsaa saa taalelig.

Den 8de Juli var man endelig naaet saa vidt, at det første Spadestik blev gjort paa »Tivoli«; der arbejdedes ihærdigt, mest ved Hjælp af menige Soldater, der blev beværtet med Surbrød og Øl. Pantomimeteatret blev rejst, men hele Skraaningen foran blev lavet ved Hjælp af fastbundne Risknipper, der blev lagt ovenpaa hverandre, med faststampet Jord imellem, det var jo ikke meget solidt, men det holdt dog den første Sommer, og blev saa efterhaanden gjort sikkert ved at køre Jord og Grus paa, og trykke det fast med Stentromle. De første Bygninger derinde var højst primitive, thi de bestod hovedsagelig kun af spinkelt Træværk, betrukket med Lærred, olie-malet uden paa, og med Limfarve forinden, men det saa' godt ud, og Tegningerne til dem, der var af Carstensen selv, var originale og fixe. Der blev arbejdet med feberagtig Iver, C. var paafærde baade Dag og Nat, han anviste, roste, dadlede, straffede og belønnede og var ikke bange for, selv at tage en kraftig Haand med i, naar det galdt;

men Folkene elskede ham og alle vilde de være gaaet i Ilden for ham. Adskillige Generalforsamlinger var bleven holdt, hvori endel af Aktionærerne, der saa' hans Iver og Flid, udtalte deres Tillid til ham, medens andre var gnavne og mutte, men efterhaanden som de bemærkede at Arbejdet skred frem, blev de mere og mere tillidsfulde, tilmed da Carstensen kunde vise dem Engagementer, til forholdsvis billige Gager, af virkelig dygtige Artister.

Endelig den 12te August kunde Carstensen indrykke Avertissement i Adresseavisen, om de der havde lejet Butiker eller andre Lokaler i »Tivoli« vilde sørge for at faa Inventarium etc. opstillet, saa at alt kunde være færdig Tirsdag den 13de, Kl. 4 Eftermiddag, og Dagen efter udsendtes følgende Bulletin til Københavns længselsfuldt ventende Publikum:

Tivoli.

Kjøbenhavns Tivoli vil blive aabnet for Publikum Tirsdagen den 15de August 1843 Kl. 4 Eftermiddag. Da der i de første 14 Dage vil blive sørget for en rigere

Variation af Forlystelser, er Indgangsprisen foreløbig bestemt til 1 mk. 8 sk. pro Persona. Fra Onsdag og fremdeles staar Tivoli aabent fra Kl. 6 Morgen, og er Indgangsprisen indtil Kl. 12 Middag fastsat til 1 mk. pro Persona og fra Kl. 12 til Aften Kl. 11¹/₂ da Lukningen skér, til 1 mk. 8 sk. Børn under 10 Aar betaler det Halve. Billetter erholdes ved Indgangen fra Tirsdag Morgen Kl. 6. Nærmere af Programmer og Annoncer.

Programmet.

Tivoli.

Tirsdagen den 15de August Eftermiddag Kl. 4
aabnes

Kjøbenhavns Tivoli og Vauzhall og staar fremdeles aaben hver Dag fra Kl. 6 Morgen til Kl. 11¹/₂ Aften. Entreen betales o. s. v.

Etablisementet indbefatter følgende:

A. Den store Restaurations- og Bazarbygning. Restaurateur, Ginderup.

Bazarboutiker.

1. Guldbergs Cigar- og Tobaks-Handel.
2. }
3. } Surmont fengère's Cabinet et traveaux des galerieus français.
4. }
5. Canes Cabinet de cirage.
6. Cohens Manufacturhandel.
7. firmenichs Conditori.
8. Peterfens Magazin af Chokolade, Confecturer og Kak.
9. Daguerreotyp Atelier.
10. Officin.
11. Staal, Destillateur.
12. Wagners Konditori.
13. Schandorffs Øl- og Porterhandel.
14. Peterfens Handskebutif.
5. Frisenettes Blomster- og frugthandel.

16. }
 17. } Kunst- og Industrimagazin.
 18. }
 19. }
20. Petersens Cigar- og Tobakshandel.
- B. Beværtning med kogende Vand paa Maskine etc. til Lysthusene.
- C. Carousselfbane med Orkester af 6 blæsende Instrumenter. Betaling 8 sk. pro Persona.
- D. Skydebane for Riffel- og Pistolskydning.
- E. }
 F. } Carstensen's Contor og Beboelse.
- G. Rutschbane, Betaling 8 sk. pro Persona.
- H. Späths Vognkabinet; Entree 8 sk. pro Persona.
- I. Divan. Grandjean, Conditor.
- K. Concertsalen; med Lumbyes Musikkorps af 22 Musici og Harmonimusik af 17 Musici. Firmenichs Conditori.
- L. 4 Baade til Lystsejlsads i Stadsgraven. Betaling 8 sk. pro Persona som Maximum.
- M. Divan, Mini og Cloetta, Conditori.
- N. Buffet. Md. Schäffer.
- O. Theater, hvorpaa gives forestilling af Jean Dupuis, Belli og fl. accompagneret af et Orkester paa 8 Musici.
- P. Buffet Kardelli.
- Q. Præstationer paa slap „Einie“, Ascensioner, Trampolinspring etc. af Hr. Dahl.

Musiken i Concertsalen, Præstationerne paa Theatret og Cirkus finde afvejlende Sted mellem Kl. 5 og Kl. 11.

Signalet til Lukning af „Tivoli“ om Aftenen Kl. 11^{1/2} præcise, gives ved Klokkeringning eller Kanonstød.

Med Hensyn til Arrangementet af Dands, som vil finde Sted paa Abonnement i enkelte Aftener i Ugen i Løbet af Sæsonen, vil en Anmeldelse nærmere blive bekendtgjort.

Som man sér forstod Carstensen ypperlig at gøre Reklame, det var jo et Program der tog sig ud, men sér man det rigtig efter, opdager man snart, at det der egentlig bliver budt for Entréen kun er Musiken i Kon-

certsalen, én Præstation paa Plainen, og et Par Smaa-præstationer paa Teatret, alt andet maa betaales extra; skulde Direktionen vove at byde sligt i vore Dage vilde der rejse sig et Ramahyl i Pressen, Abonnenterne vilde nedlægge en højtidelig Protest, og det store Publikum vilde blive borte.

Men Publikum var ikke forvænt dengang; Vauxhallet med de tusinder af kulørte Papirslamper paa Bazarbygningen og rundt om i Buskadset, forekom dem som et Fériage, og de Artister de saa' optræde derinde, stod i alle Tilfælde betydelig over dem, de var vant til at sé optræde paa Dyrehavsbakken.

Den første Aften blev en fuldstændig Succes, og dermed var Anstalten slaaet fast. Københavnerne strømmede til og fyldte den smukke Have Aften efter Aften, og da den første Generalforsamling efter Aabningshøjtideligheden blev afholdt den 25de August i Industriforeningens Lokale paa Østergade Nr. 63, blev der bragt Carstensen en officiel Tak fra samtlige Aktionærer, for hans Iver og Dygtighed. Selskabets Status var udmærket, de kunde gøre et syndigt Vrøvl med de Kreditorer, som ikke indsendte deres Regninger i rette Tid til Kontoret, Gl. Strand Nr. 10, ja endogsaa true dem med, at de risikerede at miste deres Ret, og Beholdningen af kontant indkomne Penge for Entré var meget betydelig.

Det var Carstensens lykkeligste Tid. Etablissementet og hans Navn fløj langt ud over Danmarks Grænser, det var et Arrangement, enestaaende i hele den civiliserede Verden. Provinsboerne strømmede i skarevis til Hovedstaden for at sé de Vidundere, der bødes derinde, og det var ikke alene fra Sjælland de kom, nej selv Jyderne

trodsede Sø og salten Vove for at blive delagtig i Herlighederne; den 26de Septbr. førte nemlig Dampskibet »Iris« en Ladning raske Aalborgensere herover, der blev modtaget med Begejstring, ja endog hædret med en Velkomstsang i Konsertsalen. Senere fulgte Fynboerne i deres Kølvand.

Carstensen havde en sjælden Evne til at vinde sine Undergivnes Hengivenhed. En Dag da det skyllede ned, og han altsaa vidste, at der ingen Mennesker vilde komme, slog han resolut kontra Kl. 4, men beordrede desuagtet endel af Musikerne samt Etablissementets Vaskerkoner og Opsynsmænd til at indfinde sig lidt hen paa Eftermiddagen, og saa arrangerede han Bal for dem i Koncertsalen. Musikken maatte skiftes til at spille, og gladelig svingede de indbudne Gæster sig til de Lumbyeske Toner. Dansen gik lystig til ud paa Natten, og Carstensen betalte desuden Smørrebrød, Øl og Punsch til Herrerne, samt Kaffe til Damerne. Den næste Dag da han fik Regningen fra Firmenich studsede han lidt: »Den kan jeg ikke,« sagde han, »at Mandfolkene kan spise noget Smørrebrød og drikke endel Boller Punsch, det kan jeg forstaa, men at 10 Madamer kan drikke 7 store Kander Kaffe, der holder 50 Kopper hver, og spise for 15 Rdl. Boller, det gaar virkelig over min Forstand.«

»Men jeg forsikkrer Direktøren for, at de virkelig har faaet det,« svarede Konditoren.

»Jeg tvivler ikke om det, men det er min Sæl og Salighed godt drukket og spist. De Damer har min Agtelse, vær saa god, her er Pengene.«

Den første, korte Saison, sluttede den 2den Septbr., men den 8de lukkedes Etablissementet atter op for en

Benefice til Fordel for Direktøren, der gav Anledning til endel Splid i Bestyrelsen. Formanden for Comitéen, Hr. Urmager Kyhl, ivrede stærkt imod, at der blev tilstaaet C. en saadan Begunstigelse, som ingen Hjemmel havde i Kontrakten, tilmed da han paastod, at denne som ledende Direktør, foruden sine normerede 400 Aktier, havde oppebaaret den kolossale Indtægt af over 15000 Rdl. i de 7 Uger. Det oplystes imidlertid af Bogholderens Regnskab, at det hele var en løs Paastand, idet C.'s Tantième kun havde udgjort 2110 Rdl., og da Forestillingen desuden laa udenfor den egentlige Saison, og alle øvrige Comitémedlemmer var paa Carstensens Parti, skaffede denne Affære ham kun yderligere Sympati, tilmed da han erklærede, at han vilde anvende hele Nettoindtægten til en Udenlandsrejse i Tivolis Interesse.

Kyhls Protest blev infamt kasseret.

Ved denne Forestilling blev for første Gang paa Etablissementet afbrændt et Fyrværkeri fra »det Guldbergske Etablissement ved Vordingborg«.

Til at vande Pladsen havde han engageret en gammel Skomager Berg for en Specie om Ugen. Til denne Idræt blev anvendt en gammel, bovlam Hest, der trak en Vandtønde paa Hjul. Naturligvis blev dette Vandingsapparat fyldt i Stadsgraven, men en skønne Dag tog den fyldte Tønde Magten fra Hesten, og Vogn og Krikke gik baglængs ud i Graven. »Hesten drukner! Hesten drukner!« raabte Publikum, dog Carstensen med flere stærke Folk ilede til og fik Dyret og Ekvipagen trukket op af Dybet.

»For Fanden Berg!« raabte han, »kan De ikke engang faa saadan en Smule Hest op af Vandet, naar den er kuldsejlet?«

»Tror De, at jeg kan trække Heste op af Graven for en Specie om Ugen?« brummede den Gamle.

»Det er sandt,« svarede C., »det er for lidt, for Fremtiden faar De to Specier.«

»Fire Daler om Ugen!« raabte Skomageren, »nu maa Bæstet gerne gaa i Vandet to Gange om Dagen, jeg skal nok hive den op.«

Paa en ret kuriøs Maade fik Tivoli Tilladelse til at afholde Dans, der i Begyndelsen haardnakket blev det nægtet.

Hver Søndag satte Carstensen 6 Musikere til at spille Dansemelodier ved Siden af en lille grøn Plaine, omtrent paa samme Sted hvor nu Danseestraden ligger, og Publikum svingede sig gladelig til de skønne Toner, men hver Mandag fandtes ogsaa paa Politidirektørens Kontor en Klage fra samtlige Dansesalonværter i Byen, over dette Indgreb i deres Levevej; de blev ruinerede, hvis det blev ved, paastod de. Bræstrup kaldte paa sin højre Haand, Overbetjent P., og bebrejdede ham i haarde Ord hans Overbærenhed overfor Tivoli, og P. begav sig ud paa Etablissementet, for at nedlægge energisk Protest mod en saadan Overtrædelse af Loven.

»Hør nu min gode Carstensen,« begyndte han, »den gaar inte, den gaar F pine mig inte!«

»Hvilket, Hr. Overbetjent,« svarede C. og bød Politimanden en ægte Havanaser.

»Det med, at De afholder offentlig Dans hver evige Søndag. Mester er lynende trekvart.«

»Saa, er det virkelig saa slemt?«

»Det bliver i Fremtiden en Mulkt for hver Gang, og den voxer, den voxer min gode Carstensen.«

»Skal vi to ikke tale et fornuftigt Ord sammen, helst inde paa mit Kontor? Jeg har et lille godt Glas Vin derinde, og . . .«

»Meget gerne, men jeg lader mig inte bestikke, aldrig, det ligger udenfor min Karakter.«

»Det véd jeg, Hr. Overbetjent, men kom nu blot med.«

Hvad de to talte om derinde, vides ikke, men en halv Time efter forlod Overbetjenten Kontoret, lidt rød i Kammen, og begav sig op til Politidirektøren, hos hvem han øjeblikkelig blev stillet til Audients.

»Naa fik De nu forpurret det, Overbetjent?« spurgte Bræstrup.

»Nej,« svarede P., »og det kan heller ikke forpurre, for de har Loven med dem.«

»Hvad har de?«

»Ja, Hr. Etatsraaden vil selv give mig Ret. Naar nu Musiken spiller om Søndagen, saa tager Fatter sin lille Pige og drejer rundt med hende, og Broderen sin Søster, og Svenden sin Kæreste, og saa, saa danser de lidt paa Grønsværet, Herregud, naar Tivoli inte har noget imød at faa en Plaine ødelagt, saa kan vi da slet ikke blande os i det, det gaar over vores Kompetence.«

»Ja. De er god nok, men hvad skal vi gøre ved alle disse Hylehoveder af Værter?«

»Lad dem hyle, de tier nok stille igen. Det allernemmeste vilde jo være«

»Hvilket?«

»At give Tivoli Tilladelse, saa var vi fri for Klager i Fremtiden.«

Etatsraaden stod et Øjeblik og tænkte efter. »De

har Ret P. .,« sagde han saa, »saa er vi fri for det Vrøvl i Fremtiden. Tivoli har Tilladelse til Dans.«

Og P. kom triumferende til Carstensen med Skrivelsen, men denne sagde smilende til sin Ven, Lieutnant S.: »Det gamle Ord slaar stadig til, »Den der smør godt, kør' godt«.«

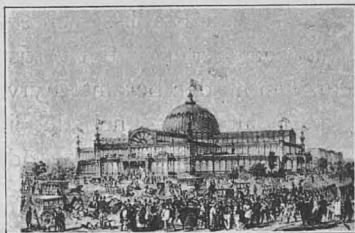
I fire Aar ledede han Etablissementet paa en glimrende Maade, han engagerede dygtige Artister, og forstod at holde paa dem, han fik den berømte Fyrværker Gaetano Amici knyttet til Anstalten, og kneb det lidt, som i 1845 da Besøget en Tid var sakket af, forstod han, gennem Bladene, at bringe Publikum og Aktionærer i godt Humør igen, og faa Strømmen til at vende sig ind gennem Tivolis Porte. Men stadig maatte han kæmpe med Spidsborgerlighed og Smaalighed hos Comitéen, for hvem det var det første at tjene Penge, medens Anstaltens Ry var mere underordnet, og disse gode Folk kunde heller ikke tilgive C. hans Flothed, og flot var han, ja endog ødsel. Han brugte aldrig et Par Handsker mere end én Gang, og han gik altid med lyse Glacé, drak aldrig mere end ét Glas af en Flaske Champagne, og røg kun en Fjerdedel af hver Havaneser, som han betalte med 3 mk. Stykket. At han holdt Vogn, Kusk og Tjener er en Selvfølge. De to »Bediente« hed »Store Hans« og »Lille Hans«, og som alle hans Underordnede vilde de gerne være gaet i Ilden for ham, om det havde været nødvendigt.

Et af de sidste Gilder han gjorde derinde var for alle Funktionærer, da disse paa hans Fødselsdag forærede ham et Portræt af ham selv og hans Hunde. Da inviterede han hele Personalet ned i Concertsalen til Aften

og Bal, til hvilket ikke mindre end to Orkestre, hver i sin Ende af Salen, maatte spille.

I 47 blev Forholdene ham dog for brogede derinde, han trak sig tilbage, og efter en kort Tid at have deltaget i Krigen 48, blev han Lieutenant ved de vestindiske

Tropper,
Stilling han
til 1852, da
Afskedsom
rejste til
Her vandt
for sin Teg-
store Ud-
bygning, og

hvilken
beklædte
han tog sin
Kaptajn og
New-York.
han Prisen
ning til den
stillings-
havde let

kunnet bane sig en glimrende Stilling derovre, men Længslen drev ham hjemad, og en skønne Dag stod han atter udenfor sit kære Tivoli.

Dog Cerberus i den vrede Direktions Skikkelse stod i Porten og nægtede ham Adgang, thi han havde anlagt Sag imod den, for at blive indsat i sine tidligere Rettigheder.

Han følte i sine Lommer, desværre han var aldeles blank, saa laante han en Mark, til en Billet, af den gamle Billetkasserer, og stod som Gæst paa det Etablissement, hvor han engang havde været Enehersker.

Men han svor Hævn i sit stille Sind. Dagen efter tog han fat, og saa stor var Tilliden til hans Navn, at Aktietegningen til et nyt Etablissement »Alhambra« kaldet, der skulde ligge i Frederiksberg Allé, gik fortrinlig. Han tegnede en Hovedbygning i maurisk Stil saa prægtig og stilfuld, at vi neppe har ejet en Bygning Mage til den,

man kan kun beklage, at der kun eksisterer mangelfulde Billeder af den, og var i det Hele taget saa energisk, at alt atter synes at skulle lykkes for ham. Under disse Forhold maatte han imidlertid for at leve arrangere Fester rundtom, og det sled paa hans Kraft.

I Efteraaret 1856 skulde han arrangere en Fest nede paa Marienlyst. Alt var ordnet med hans sædvanlige Smag, og blandt andre Forlystelser skulde Busholm ogsaa lade en Ballon gaa tilvejs. Carstensen sad inde i Paviljonen, da kommer den bekendte Tryllekunstner Professor Bills ind til ham.

»Den Ballon brænde,« sagde han.

»Vist ikke nej,« svarede Carstensen gnaven over at blive forstyrret.

»Jeg sige, den Ballon brænde.«

»Gu' gør den ikke nej.«

»Jeg gøre Saligheds Ed paa, den Ballon brænde.«

»Herut med Dem,« raabte C., og da Bills ikke kom hurtig nok ud, hjalp han ham afsted.

Døren blev lukket og Bills forbudt Adgang, men han gik ganske rolig hen til Indgangen for Publikum, købte en Billet og raabte nede fra den anden Ende af Salen:

»Den Ballon brænde.«

»Saa skulde da ogsaa Pokker staa i Dem!«

»Jeg sige den Ballon brænde.«

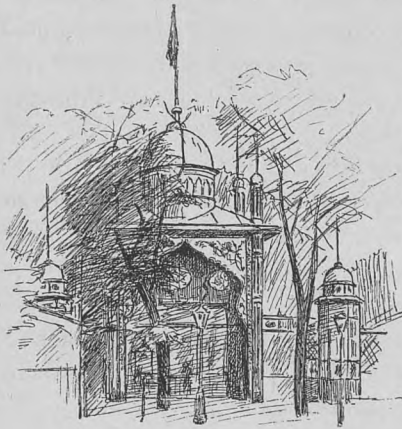
»Ja, lad mig bare faa fat i Dem.«

»Jeg gøre Saligheds Ed paa, den Ballon brænde.«

Men saa kom Professoren ud saa eftertrykkelig, at han ikke vovede at komme ind igen. Ret fik han imidlertid, thi da Ballonen havde løftet sig en Snes Alen ivejret,

gik der Ild i den, og den fløj som et Flammehav ud over Sundet.

Om Aftenen var der Masser af Mennesker i Pavillonon, hvor nogle af Københavns mest yndede Sangerinder foredrog de nyeste Viser, men med ét blev Glæden forstyrret, idet 7 eller 8 holstenske Hestgardister der var

paa Vagt paa Skodsborg trængte ind i Salen, gjorde Spektakler, slog Borde istykker, hylede og pøb og bar sig ad som vilde Dyr, noget drukne var de naturligvis. Det øvrige Publikum var ved at forlade Lokalet, da C. og den bekendte Lods Peter Hansen tog fat. »Sætter vi Ryg mod Ryg?« spurgte C.

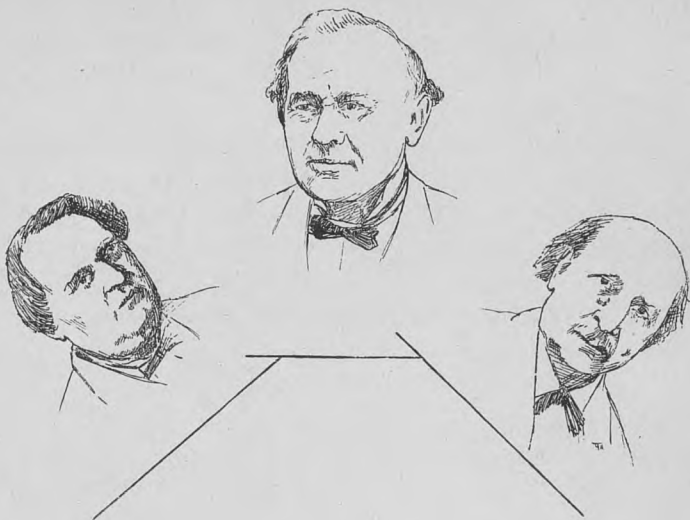
»Vel!« svarede Hansen, og faa Minuter efter laa de 8 Gardister halvt bevidstløse ude i det frie, og traskede saa slukørede af til Vagstuen.

Men Rygtet om denne Storbedrift fløj ikke alene ud over Byen Helsingør, men tillige ud i Sundet til Skibene, og kort efter kom Matroserne fra hans Broders Fartøj, som laa derude, ind for at hædre C., og tillige tage et Tag med, hvis Nederlaget skulde hævnnes. Med Fakler i Haanden ledsagede de ham til Byen; da de kom i Nærheden af denne, vendte han sig om til dem og sagde med Taarer i Øjnene: »Tak Børn! Tak! sluk nu Faklerne,

det er ikke værd at vække saa megen Opsigt, men hjertelig Tak skal I have, det er maaske den sidste Hæder der bliver vist mig.«

Og han fik Ret, thi kort efter begyndte han at sygne hen, og førend han havde sét Alhambra rejst, døde han den 7de Januar 1857. Han var født 1812 i Algier. 1845—46 byggede han Casino og 1844 blev han udnævnt til Agent.

Han var sikkert en af sin Tids genialeste og originaleste Mænd.

II.

Pantomimen og dens Kunstnere.

Ingen anden Kunstart har paa Tivoli tiltalt det store, brede Lag, Unge og Gamle, Fattige og Rige, som Pantomimen, i hvilken Vølkersen staar som den store, uopnaaede Mester. Han ejer et spillende Lune, et Gutaperchaansigt, der kan udtrykke alt, lige fra Graad til Latter, og et Københavnerhumør, der synes at trodse al Sygdom og al Livets Modgang. Thi skøndt han ikke er Københavner af Fødsel, er han det dog med Liv og Sjæl. Her føler han sig hjemme, thi trods al den Lykke han har gjort og al den Hæder han har høstet for sin Kunst i Udlandet, specielt i Nordtyskland og Skandinavien, er der intet

Sted, hvor Publikum og han er voxet saa inderlig sammen, som her i vor kære Hovedstad. Og det er intet Under, thi siden den 9de Maj 1841, da han første Gang præsenterede sin af Philippo Petoletti vel skolede Pjerrot, men som han havde udstyret med sit eget groteske og dog elskværdige Lune, og trods Konkurrencen med Price og Erindringen om Casorti, gjorde en saa pyramidabel Lykke, har han omtrent hvert Aar henrykket Generation efter Generation. Og vi, som kan erindre ham for nogle og tredive Aar siden, ser med Forbauselse, at hans Lune er ligesaa spillende, hans Mimik ligesaa talende og hans Humør ligesaa ungdommeligt som i hans Ungdom.

Han er født i Stignæs ved Skelskør for ca. 73 Aar siden. Hans Fader var Skolelærer der nede for Landsbybørnene, men flyttede til Hovedstaden, og Niels Hendrik blev sat i Typograflære. At staa og sortere Typer var imidlertid ikke noget for den livlige, opvakte Dreng. Hele hans Hu stod til at være Kunstner, han skulkede af Læren, og sammen med sin Ven Harald Hesse, der var et Par Aar ældre end han, begyndte han nu at uddanne sig i Smidighedsøvelser og Kraftproduktioner. Forældrene saa' just ikke med glade Øjne paa deres haabefulde Poders Foretagende. Fordommene mod Artister var store i de Dage, men de to unge Fyre var ikke forknytte, de øvede sig om Dagen i Hesses Faders Blikkenslagerkælder i Gothersgade, og tjente om Aftenen nogle Skillinger ved at være Lampister paa Vesterbros Theater. Og de unge Mennesker var nøjsomme. Et Par Surbrød om Dagen og en lille Snaps Polak var ofte deres eneste Maaltid, men desuagtet voxede de op til ualmindelig

stærke og kraftfulde Mænd, som allerede i en forholdsvis meget ung Alder kunde forbause som Atleter og Brydere.

Til deres Forbund sluttede sig snart en tredie, jevnaldrende Kollega, nemlig Peter Busholm, Volkersens gamle Skolekammerat. Han blev som bekendt senere en ypperlig Cassander, medens Hesse endnu, trods sine 76 Aar, er en gratiøs og smidig Harlequin. Han er sikkert den ældste Elsker i hele den civiliserede Teaterverden.

Den første Gang, Peter B. saa' Akrobater, var paa Dyrehavsbakken, hvor hans Tante tog ham med ind i et Telt for at overvære den berømte Kraffts Præstationer. Han blev saa henrykt over dennes Kunster, at han næste Dag bandt sine Ben sammen med Sejlgarn og prøvede paa saaledes at slaa en Saltomortale, hvad der fik hans Moder til at briste i Graad og forsikkre, at Drengen var bleven gal, nu vilde han »slaa Benene af sig, og dø for hende«. Busholm havde meget Talent for Tegning, hvad der senere kom ham til udmærket Nytte i Tivoli ved Arrangement af Optogene, og skar, da han var c. 18 Aar, en Statue ud af Kork, der forestillede »Napoleon, som overrækker sin tro Tjener Æreslegionens Kors«.

Moderen dristede sig til at gaa op til Thorvaldsen og vise ham den, tilligemed nogle af hans Tegninger, og den store Kunstner blev aldeles forbauset over hvad han saa, tilmed da han hørte, at Fyren aldrig havde nydt anden Undervisning end den, der blev givet i den Tids Friskoler, som var højst middelmaadige. Han vilde absolut se den unge Kunstner, og hvor meget denne end vred sig, maatte han op til den store Mester.

»Er det virkelig Dig, der har gjort det Arbejde?»

spurgte han og fixerede den unge, tarveligt klædte Mand skarpt.

Jo, det var det da.

»Sæt Dig og tegn mig en eller anden Ting, saa at jeg virkelig kan se, at det er Dig, der har lavet disse Figurer.«

B. satte sig, og tegnede i en Fart nogle originale Ornamentér.

»Du er ubetinget et Talent,« sagde Thorvaldsen og betragtede ham med stigende Interesse. »Din Fremtid vil jeg sørge for, Du bliver engang en dygtig Billedhugger. Kom op til mig paa Torsdag, saa tales vi ved.«

Men den Torsdag gik Peter Busholm sammen med Volkersen ud til Lyngby for at modtage Tournières Beriderselskab, der skulde komme til Byen, han vilde være Akrobat og han saa' aldrig Thorvaldsen siden.

Den første kunstneriske Udflugt, de tre unge Mennesker gjorde, var til Lyngby under en Hr. M. Gillins Direktion. At denne ikke var det allerfineste Papir, kan ses af, at han paa sine Udflugter i Provindsen altid handlede med gamle Klæder paa Gadehjørnerne om Dagen, medens han optraadte som Kunstner, han spiste Sten og var Kanonjøde, om Aftenen enten i et Telt eller i en Sal, ligesom det kunde passe. »Det Hele skete i Forretningens Interesse,« sagde han. Men Ungdommen tager det ikke nøje, og de tre Kammerater var himmelglade ved at faa Lov til at vise et Publikum, hvad de kunde præstere. Plakaten, der lød som følger:

Med høie Øvrigheds Tilladelse
giver idag, Søndagen den 29 April 1838
Herr M. Gillin med sit Selskab
En stor brilliant Forestilling
i 3 Akter.
i 1ste Afdeling.

1) Herr Gillin vil udføre nogle Leber for sig selv og lette Kunststøcker.
2) Herr Bus hold, en Cev af 12 Rødr. vil fremføre flere Smidighedsøvelser hvorefter de faa med
Udlandet betjener: Spag at og 4. ud i 1ste
3) Herr Hedse junior udfører arctetiske og pompfulde Kraft-Kunster.

2den Afdeling.
Analogisk Ballet, udføres paa svenske Støcker af de Herrer Volker sen, Bus hold og Hedse.
Med høie Forestilling vil Herr Gillin, som Komiker, sørde at vedligeholds der arde Publikum
Moro.

3die Afdeling.
Charlottes Døds, eller
En stor Pantomim i 1 Act, efter Charloti.
Personer.

En gammel Kondar.	Herr P. Bus hold.
Charlotte Liebhad.	- H. Hedse.
Mjetro, den Gamle og Fjend.	- M. Gillin.
En Trolmand.	- Volker sen.

Pantomimen vil sluttes med en comisk Scene.
Skuepladsen er hos Herr Schmidt i Stadsens Krog.
Billetterne afhentes fra om Morgenen Kloden 10 til Aftenen, samt ved Indgangen, som sædvanlig
Kloden 6. Begyndelsen paa Kloden 7, og Forestillingen er forbi omtrent Kloden 9.
Billetterne ere:
Første Plads 1 R.
Anden Plads 8 S.
For god Musik og Beløning vil blive forest. ligesom Intet vil blive foret, for at gøres denne
Forestilling saa behagelig som mulig. hvorefter de svinger sig med at erholde det arde Publikum
Befog

Erbedigt
M. Gillin junior.

blev uddelt i Staden Lyngby og Omegn, og Forestillingen gjorde Lykke hos de Tilstedeværende, men de har nok desværre været temmelig faa, thi da de tre Kunstnere efter at have spaseret de tre Mil hjem, stod i Nørreport og skulde tælle Nettogevinsten op, beløb denne sig til

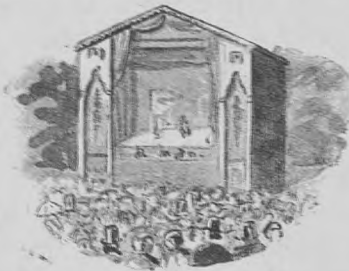
i Mk. 8 Sk., men de nærrede rigtignok ogsaa en skummel Mistanke om, at Direktøren, der stod ved Indgangen, havde puttet Broderparten i sin egen Lomme.

Lykken smilede imidlertid snart til dem. Volkersen blev Statist ved det Bornholdtske Skuespilpersonale, der optraadte paa Vesterbros Teater, og gjorde sig ved en af de første Forestillinger saa bemærket ved sin Mimik og sin komiske Behandling af en Landse, at Philippo Petoletti strax saa, at her var et vordende Pjerrotemne tilstede. Han arbejdede ihærdigt med ham, og Eleven gjorde enorme Fremskridt, men V. glemte ikke sine gamle Venner, han fik dem ligeledes anbragt som Elever hos den ualmindelig dygtige Artist, og de arbejdede alle tre saa flittigt, at han i Løbet af kort Tid kunde lade dem optræde offentlig, hvad der naturligvis gavtede deres pekuniære Status betydelig. Da Volkersen og Busholm i 1841 fik arrangeret en Beneficeforestilling, hvor den første, som tidligere omtalt, første Gang slog igennem som Pjerrot, gav han dem sin varmeste anbefaling. I to Aar rejste de nu, dels i Provinserne, dels i Norge og Sverrig, og optraadte dels som Styltedansere og dels som Atleter; Brydere m. m. Overalt blev de modtagne med Velvilje, thi det var stille, beskedne Mennesker, men deres Hus stod altid til København, og da Tivoli aabnedes i 1843, søgte de hos Carstensen. Volkersen optraadte som Akrobat og stærk Mand den 15. Septbr. samme Aar, næste Aar blev Busholm og Hustru engageret, og senere kom Hesse.

Den 27de Maj 1844 begyndte Pantomimerne paa Tivoli med »Det forstyrrede Maaltid« eller »Elskeren med Træbenet«, Rustique i to Akter, samt »Den for-

tryllede Duel«, komisk Pantomime i to Akter, — men rigtig Fart kom der først i dem, da Volkersen den 18de Juni optraadte som Pjerrot i »Spaakvinden«; han gjorde stor Lykke og var med et Slag Publikums erklærede Yndling. Yderligere blev hans Ry forøget, da han den 26de Juni optraadte i »Det skandinaviske Broderskab« eller »De forvandlede Træer«, Pantomime i 5 Tableauer, Parodi paa en Beneficeforestilling paa det kgl. Teater i Sommeren 1844. Volkersen skal have været aldeles uforlignelig som »Pjerrot, en teologisk Student«.

Pantomimen nemgaaende Lykke, og tro, at den med det den vise komité vilde ledes, og Carstensen

gjorde gennemgen man skulde var slaaet fast samme, men Controldet andet trods al Kamp for

den, gik det meste af Aaret 45 uden at Publikum, trods alle Klager, fik deres Yndlinge at se, undtagen som Styledansere, Trampolinspringere etc. Endelig i Slutningen af Saisonen satte C. uden videre et Par af de gamle Pantomimer paa Programmet, Publikum stormede Etablissementet, og Komitéen indsaa endelig, at den havde begaaet en Dumhed. Fra den Tid og indtil nu har Pantomimen bevaret sin Tiltrækningskraft paa Publikum. Hovedpersonerne var dengang: Pjerrot, Volkersen, Cassander, Busholm, Columbine, Md. Busholm, En Frier, Jean Jensen, Harlequin, Westerblaa. Den sidste var tillige en udmærket Artist og en modig Mand.

Stadsgraven var dengang paa sine Steder tilgroet med en Mængde Andemad, og en skønne Aften, i Skumringen, gik en ung Grosserer af den mosaiske Trosbenedelse og hans Forlovede lige ud i Graven, i den Tro at det Grønne var en Græsplæne. Folk raabte op, men ingen havde Mod til at forsøge paa at redde dem, da kom Westerblaa tilfældigvis forbi. I en Fart sprang han ud, og fik dem begge uskadet bugseret i Land; men Herren var aldeles forvirret og sagde kun: »Mit Ur! mit Ur! er mit Ur frelst?»

»Det véd jeg s'gunte,« svarede W. og rystede sig som en Puddelhund, »men Livet frelste vi, og det er da vigtigere.«

»Langtfra,« raabte Grossereren, »er der kommen Vand i mit Ur, giver jeg Pokker i Livet!«

Men Aftenen efter maa han være kommen til bedre Erkendelse, thi han søgte W. op, takkede ham og sagde, at hvis han i Fremtiden skulde trænge til noget, skulde han blot komme til ham.

»Godt!« svarede W., »jeg trænger svært til en Flaske Champagne, — jeg er saa umanerlig tørstig.«

»En! nei ti, kære Ven, — og lad os saa faa deres Kammerater med.«

Og til almindelig Tilfredshed blev der efter Pantomimen afholdt et større Champagnesold i Garderoben.

Kort Tid efter reddede han en lille Dreng, der var smuttet ud gennem Broens Gelænder ved Ravelinen, og laa og kæmpede med Døden i Stadsgraven. Han sprang ud, uden at kaste Frakke eller Hat, og bragte Drengen lykkelig iland; men da Folk jublende omringede ham, smuttede han fra dem og sagde blot: »Sørg nu for, at

Drengen kommer hjem og faar noget tørt Tøj paa, for det gør jeg for min Part.« Og borte var han.

Men han fik ingen Redningsmedaille. De glemte ham.

*

*

*

Man maa imidlertid ikke tro, at det var lutter komiske Pantomimer, der blev spillet derinde, nej tvertimod blev der specielt i Anno 48 slaaet svært paa de patriotiske Streng.

Busholm var især en Mester i den alvorlige Genre, og han havde da ogsaa komponeret en fædrelandsk Pantomime, der hed: »Oprørerne« eller »De tyske Friskarer«. Tre Gange blev den afannonceret paa Grund af daarligt Vejr, og Direktionen bestemte da, at hvis den ikke kom til at gaa over Scenen paa en bestemt Dag, maatte den slet ikke opføres, thi da var der »Uheld ved den«. Det regnede den Dag til Kl. 12, og Plakaterne til contra var allerede sendt i Trykkeriet, men paa engang klarede det op, det blev straalende Sommervejr, og Pantomimen gik for udmærket Besøg om Aftenen. Det blev en stor Succes. Den gik Resten af Saisonen ikke mindre end 70 Gange, og sjelden har nogen Pantomime været Genstand for saadan en Medfølelse fra Publikum's Side; thi medens de jubede, da Hesse som dansk Underofficer fratog Tyskerne Oprørsfanen, knækkede Stangen over Knæet, og kastede sin Modstander til Jorden, fløj Knive Sten og Knipler op paa Scenen om Ørerne paa de Artistter, der spillede Oprørerne, det var formelig livsfarligt at spille de Roller. Ja Naiviteten gik saa vidt, at da Busholm, der spillede Prinsen af Noer, en Dag gik forbi

Gml. Strand, vakte han et fuldstændigt Oprør hos Konerne, der solgte Fisk.

»Dér gaar han den Landsforræder.«

»Det er ham, Prinsen af Noer.«

»Han skulde hænges!«

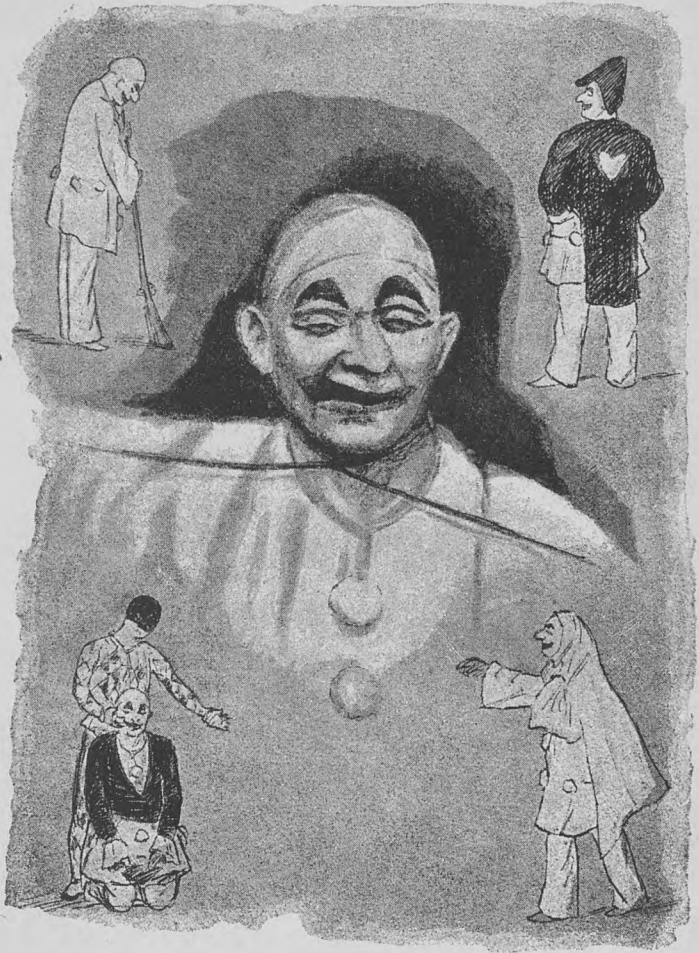
»Saadan en Tyveknægt!«

Saaledes lød det i Chor, og Sjoerne, som hentede Vand til Madamernes Kar, omringede og truede ham paa Livet, -saa at han maatte flygte op i en Gadedør, indtil Stokkepolitiet endelig forsonede de ophidsede Gemytter, og gav ham Lejlighed til at slippe bort i Fred.

Som et Bevis paa Stemningen i den Tid kan anføres, at da B. og en Kollega havde erholdt Tilladelse til at lade en Ballon gaa op i Frederiksberg Have, fabrikerede de af Spanskrør og Tøj en Figur, der forestillede Kongen af Prøjsen, som først hang som Skilt i Porten, og derpaa blev baaret til Vejrs af Ballonen. Denne brændte imidlertid, og Fyren faldt ned imellem Publikum, som løftede den op, bar den i Triumf gennem Alléen og tilsidst anbragte den paa en Lygtepæl paa Vesterbro. Denne Episode vakte stor Forargelse i de tyske Blade, der betegnede den som en Haan mod det monarkiske Princip.

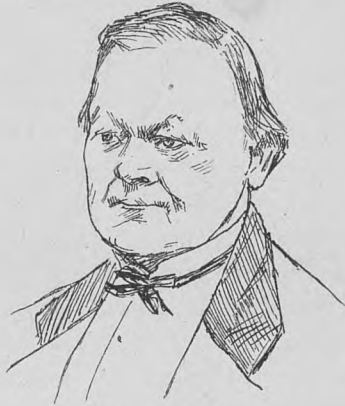
Af romantiske Pantomimer gjorde »Orlando« eller »Røverslottet i Apenninerne« megen Lykke; men den var ogsaa udstyret paa det prægtigste, og fik yderligere Tiltrækningskraft ved brogede Markedsscener og en Mængde Slagsmaal mellem Røvere og italienske Soldater. Dette Opus var Busholm ogsaa Mester for.

De alvorlige Pantomimer holdt sig dog ikke i Længden. Publikum holder engang for alle mest af at le herhjemme, og Følgen deraf blev, at de gode, gamle Casortiske Ting,

som »Guldnøglen«, »Harlequin Skelet«, »Pjerrot vanvittig af Kærlighed« osv. supplerede med nyere Ting af Volkersen selv og Busholm sen., som »Aanderne i Skoven« eller »Pjerrot som Koncertgiver«, der opførtes første Gang den 27de Septbr. 1847, »Pjerrots Fataliteter«, o. fl. kom til Ære og Værdighed og har holdt sig paa Reper-toiret til vore Dage, stadig set med usvækket Interesse og Glæde.

Personalet blev større Aar for Aar. Gamle, aflægs Kræfter maatte trække sig tilbage, og ny Artister, specielt uddannede med Pantomimen for Øje, kom til. Saaledes Italieneren Luin, en fortrinlig Harlequin, der alternerede med Hesse, og Olsen, i de senere Aar populært kaldet Bjælke-Olsen.

Han var oprindelig Skrædderlærling i Horsens, men løb bort og blev engageret som Elev ved Hoffmanns Beriderselskab.

Hans fulde Navn var Peter Rosenkrantz Olsen.

I Løbet af faa Aar blev han en dygtig Berider, samt en af Datidens bedste Trampolinspringere. Hans Specialitet var imidlertid det af ham selv opfundne Balance-spil med en Bjælke og et Vognhjul paa Fødderne.

En skønne Dag traf han imidlertid den bekendte Dverg »Picolomini« og blev dennes Impressario paa en

Tur gennem Rusland. De to tjente Penge som Græs, og da Olsen kom her til København med Dvergen, imponerede han alle Venner og Bekendte ved at optræde i et elegant Ridekostume: Gule, snævre Pantalons, lange Ridestøvler, hvid Vest og Kjole med forgyldte Knapper i.

Admiralen blev forevist i Bazarbygningen og kørtes hver Eftermiddag hen paa Etablissementet i en Barnevogn med opslaaet Kalesche.

Olsen var imidlertid temmelig paaholdende, og da det var ham, der bestyrede den fælles Udgiftskasse, havde han akkorderet med en Dreng om at køre Dvergen hen paa Tivoli for en Betaling af 8 Sk. om Ugen. En skønne Dag gjorde Knægten Skrue og vilde have Ugelønnen forhøjet til 1 Mk., men Olsen tog ham blot i Nakken og befalede ham at køre som sædvanlig. Drengen kørte ogsaa ganske rigtig afsted, men da han kom lidt ned ad Gaden, »løb han løbsk«, og ud for Frihedsstøtten væltede han »Admiralen« med Ekvipage. Medlidende Mennesker ilede til og forbandede den Skarnsunge, der handlede saaledes med det uskyldige Barn, men stor var Forbauselsen, da de fik rejst Vognen op, og en Mand med vældigt Overskæg stak Hovedet ud af Kaleschen. »Admiralen! Piccolomini!« raabte Mængden, og under dundrende Hurraraab blev han eskorteret til Tivolis Port, hvor han afleveredes til Kontrollen.

Kort Tid efter blev de to Kompagnoner enige om at gaa hver til sit, og Olsen tog Engagement paa Tivoli, hvor han snart gjorde sig særlig bemærket som »uheldig Frier«, »Skrædderen«, »Doktor«, »Notar« og i lignende Roller. Udenfor Scenen var han en ihærdig Leder af Plaineforestillingerne. De fleste Københavnerne vil kunne

mindes den altid yderst soignerede, ældre Mand, klædt i en Dragt, der var moderne for en Menneskealder siden, bevæge sig med en Gang og Holdning som »Frieren« hen over Pladsen, med en Vigtighed, som om det gjaldt Anstaltens Fremtid, ringe med den store Klokke, og pligtskyldigst passe, om ikke nogen Artist gjorde sig skyldig i en eller anden Forsømmelse, han skulde nok være Mand for at opdage og paatale det.

Rørende var det, da han gik op med Luftballonen i Sæxtierne. Han tog Afsked med alle sine Venner, og betroede dem, at de vist neppe saa' ham mere, men da han velbeholden endnu samme Dags Aften stod paa Tivolis Grund, var hans Mod og Selvtillid vendt tilbage, og han beklagede lydelig alle de, som ikke havde deltaget i den mageløs dejlige Himmelfart.

Mærkelig nok var han det eneste Menneske, der i Sommeren 1884 døde her i København af asiatisk Kolera.

Et andet ret aktivt Medlem var Skræddermester Odin Stæhr, forhenværende Skuespiller. Han gjorde sig særlig bemærket som Sjøveren med Bærebøren i »Pjerrot vanvittig af Kærlighed«. Der eksisterer en ret pudsigt Fortælling om ham fra den Tid, da han optraadte som talende Kunstner paa det aabne Theater. Der skulde spilles et Stykke, som hed »Et Glas Vand«, hvori han skulde spille en ældre Komiker, der drikker to store Glas Vand og saa skjuler sig i et Skab. Men en Aften havde nogle Skælmsmestre fyldt Karaffen med den lifligste Kommenakvavit; den kunde Odin ikke modstaa, han tømte Glassene og dinglede ind i Skabet. Stikordet faldt, der kom ingen Stæhr, hans Medspillende var fortvivlede; endelig løb en hen og lukkede Skabsdøren op, der laa

han salig nede paa Bunden og sov. Ævret var opgivet, han kunde ikke vækkes, Tæppet maatte gaa ned, — der blev ikke mere Komædie den Aften.

Pantomimens og Volkærsens Popularitet voxede Aar for Aar, og dog maatte Kjøbenhavn en kort Tid undvære den populære Kunstner, og Skylden laa atter hos den kortsynede Direktion.

Selskabet var paa en Vintertur i Sverrig, suppleret med flere Artister, bl. a. den bekendte engelske Clown Stafford. En skønne Dag fik V. Brev fra Direktionen, om han vilde være artistisk Direktør paa Teatret i Tivoli, og da han var tilsinds at modtage Tilbudet, spurgte han de Tilstedeværende om deres Gagefordringer, som han noterede. Næste Dags Aften gik han ombord paa Damperen for at rejse til Kjøbenhavn; men Stafford rejste med, og paa Volkærsens Forespørgsel om, hvad han vilde der, svarede han, at det var i Familjeanliggender. Da de næste Morgen ankom til Hovedstaden, gik V. hjem for at klæde sig om, men Englænderen gik sporenstregs ud til Tivolis Direktion, snavset og forrejt som han var, og — — blev engageret. Da V. lidt op paa Formiddagen kom derud, stod Stafford udenfor Etablissementet og spurgte med et haanligt Grin, »hvad han nu vilde have i Gage?« Volkærsen blev saa oprørt over dette Forræderi, saavel fra Direktionens som fra Kammeratens Side, at han øjeblikkelig vendte om, rejste og tog Engagement i Norge. Længe kunde Kjøbenhavn og han imidlertid ikke undvære hinanden, og kort Tid efter var han atter, efter Opfordring, vendt tilbage, og blev modtaget med stormende Jubel.

I den Tid, han var borte, blev han erstattet af en

bekendt ældre Pjerrotfremstiller Lehmann, der var dygtig, havde Skole og Autoritet samt Lune, men savnede Volkensens Originalitet.

Han var egentlig en elskværdig Mand; men desuagtet havde han endel Fjender, der forfulgte ham paa alle Maader. En skønne Aften var han paa Grund af deres Kaadhed nær bleven kvalt.

I en Pantomime skulde han tilsyneladende have en Mængde Mælk hældt ned i Halsen. Dette skete gennem en Tragt, dér var lukket i Bunden, men med et Hul paa Siden, hvorfra en Slange førte ned gennem Gulvet, og derigennem løb alt det Kridtvand, der forestillede Mælken. En Aften havde imidlertid nogle Skarnsmennesker taget Bunden ud af Tragten og klistret et Stykke Sølvpapir istedet, og da Vandet blev hældt ned, løb det selvfølgelig ned i Halsen paa Manden, der maatte skribe Gevalt for ikke at omkomme. Der udlovedes en Ducør af 10 Rdl. for Opdagelsen af Gerningsmændene, men deres Navne er en Gaade den Dag i Dag.

Trods sit lunefulde Sind holdt Stafford sig som artistisk Direktør paa Theatret i ca. 5 Aar; men da han en Dag troede sig fornærmet af Bogholderen og under Paa-skud af at ville hviske noget til ham bed ham i Øret, blev han afskediget, og Volkens overtog Posten, som han beklæder den Dag i Dag.

Man maa imidlertid ikke tro, at Pantomimen har hævdet sin Stilling derinde uden Konkurrence. Tvertimod er der ofte gjort Forsøg paa at fortrænge den med noget nyt, men det har altid vist sig, at selv om det første Forsøg er lykkedes, blev Publikum dog ikke sta-

dige Gæster, som de nu har været det i henved 50 Aar ved de gamle, kendte Sager.

At den danske Familje Scheiding i Sextierne spille Børnepantomime derinde, var egentlig ingen Konkurrence, men i Syvtierne gjorde en dansk Artist Bernhard Holm et Forsøg paa at indføre den engelske Clownpantomime. Københavnerne saa aldeles uforstaaende paa den, de morede sig ikke over den, og efter fire Opførelser maatte den tages af Repertoiret.

Bedre lykkedes det for et Medlem af Familien Price, en Pariser, som kom hertil med Prøver paa fransk Pantomime. Den første af dem »Duellen« eller »Efter Karnevalet« var aldeles ustyrlig morsom, ganske vist mere Akrobatløjer end Patomime, men Voltigeringen gennem en Karets Vinduer og Døre saa yderst pudsig ud. Den Pantomime oplevede en betydelig Række Forestillinger, men da de to følgende Exemplarer af Arten viste sig at være kedelige og interesseløse, kom den gamle Pantomime atter til Hæder og Værdighed og hævdede med Glans sin Plads, som den altid har gjort.

En Forestilling paa Teatret i Halvtredserne maa ikke glemmes. Det var en tysk Artist, som hed Bølle, der gav den som Solonummer.

Han optraadte paa Plainen som Akrobat og var ganske flink, saa fandt Direktionen paa at spørge ham, om han ikke havde en eller anden Ting, som han kunde give paa Teatret; de manglede netop noget, som kunde trække.

»Ok! bevares!« svarede han, »jeg har et Nummer, ganske udmærket, gjort voldsom Lykke med det i Berlin,

London, Petersborg og Wien. Det hedder: »Den komiske Fiskefanger«, Folk ler af det wie verrückt.«

»Godt!« sagde Direktionen, »saa sætter vi det paa Plakaten til imorgen.«

»Natürlich!« svarede Bølle og gik næste Morgen ned til Stranden, hvor han købte en Mængde Torsk og Rødspætter.

De stod i en Spand til om Aftenen og var naturligvis alle døde, da han leverede dem til en Maskinmand, der skulde assistere ham.

Han gjorde sin Entrée for det højstærede Publikum i en stortærnet Sportsmandsdragt, og gennem et Hul i Gulvet lod han saa Snøren gaa ned i Kælderen, hvor Maskinmanden hæftede de døde Fisk paa Krogen. Saa hurtig det lod sig gøre halede han dem op og — kastede dem ud til Publikum, men ligesaa hurtig kom de op til ham igen, og denne Krig fortsattes saa en Tid, indtil Maskinmesteren var resolut nok til at lade Tæppet gaa ned.

En Fremkaldelse blev ikke efterkommet.

Men Nachspielet blev dog det artigste, thi Direktionen blev næste Dag bestormet med Begæring om Skadeserstatning for knuste Hatte, ødelagte Overstykker og forkradsede Ansigter, og da Beviserne var klare som Dagen, maatte den betale.

Den »komiske Scene« gik kun én Gang.

*

*

*

»Columbine« spillede i en længere Aarrække af Jfr. Petoletti, en Datter af Musikdirektør Petoletti. Hun var nydelig og gratiøs og mindede i meget om vor højt-

skattede Balletprimadonna Juliette Price. Senere har forskjellige søgt at erstatte hende, med mere eller mindre Held, bl. a. Frk. Olsen, en Datter af den tidligere omtalte Artist Olsen. Den nu fungerende Elskerinde er Frk. Kjærumgaard.

Naar Sommerens Virksomhed var afsluttet, drog det Volkersenske Pantomimeselskab tidligere altid ud paa

Tournée, enten i Provin- sen, Skandinavien eller til Tyskland, hvor de var særlig skattede.

I Hamborg var de i over tyve Aar i Træk engageret i Domtiden, og gjorde stor Lykke, men ogsaa til Berlin, Hannover, Dresden, ja helt ned til den tyrkiske Grænse har de vovet sig, altid med et godt Resultat.

Flere Gange har Personalet faaet Tilbud fra Amerika med store Gagebetingelser og Pengene garanteret, men Volkersen vil paa sin gamle Alder ikke drage over de store Vande. »Jeg har det godt nok herhjemme,« siger han, »hvorfor skulde jeg saa have den Risiko og al den Ulejlighed?«

Og han har sikkert Ret.

Hans og Pantomimens Ry er saa grundfæstet, at det neppe kunde forøges stort, selv om Yankeerne løftede ham til Skyerne, og hvad hans daglige Brød angaar, siger han, »da har jeg faaet det herhjemme i saa mange

Aar, at Resten af den Tid, jeg har tilbage, nok gaar, selv om min Pung ikke er fyldt med Dollars.«

Man maa imidlertid ikke tro, at han har glemmt, at der kommer en Tid, hvor han ikke er mere. Nej, han har tvertimod allerede i flere Aar uddannet sin Efterfølger »Unge Peter Busholm«, som under den Gamles Sygdom har optraadt mangfoldige Gange, og vist sig at være en værdig Arvtager.

Naar Publikum ved Aabningsfesten hilser de Gamle velkommen paa den Scene, hvor de har spillet saa mange Aar, og hædrer dem som Bærere af den Kunst, som de har gjort til »virkelig Kunst«, da er det en simpel Pligt de opfylder, og da er det kun en Tak for alle de Glæder, de har beredt os, baade som Børn og Voxne, — og Traditionen er bevaret. Den vil gaa igen til vore Børn og Børnebørn, og de Gamles Navne vil blive bevaret i taknemmelig Erindring.

III.

Artister paa Plainen, Teatret og i Cirkus, samt deres Meriter.

Skulde man nævne alle de Kunstnere, der har optraadt paa Tivoli i de forløbne 50 Aar, da vilde de fylde en Liste betydelig større end Leporellos. En stor Del af dem er imidlertid uden Spor af Interesse for det Publikum, jeg henvender mig til. Det var jævnt gode Artister, der slog deres Saltomortaler eller arbejdede i Trapez og Ringe, var en Maanedes Tid paa Etablissementet, og forsvandt saa uden at efterlade noget Savn, de var glemt fire og tyve Timer efter Bortrejsen.

Men der er tre andre Arter af Faget, som ejer noget, hvorfor man bevarer dem i Erindringen.

1. De, der udmærker sig ved særlig Dygtighed.
2. De, hvis Navne senere er bleven europæisk berømte.
3. De, som har gjort sig bekendt ved deres extravagante Opførsel.

Det kan ikke nægtes, at den sidste Kategori tæller de fleste Medlemmer, thi særlig i tidligere Tider var Artiststanden opfyldt af Folk, der neppe kunde læse eller skrive, og hvis eneste Fornøjelse det var, dels at drille

og ærgre hverandre indbyrdes, og dels at spille de jevne Borgere saa mange Puds som mulig. Den Ihærdighed og Opfindsomhed, der ofte udvikledes af disse Kunstens Pariaer, var undertiden imponerende.

En af den Tids bedste Linedansere var Normanden Poul Dahl, som optraadte ved Tivolis Aabningshøjtidelighed den 15de August 1843. Han var sikker, behændig, og det klædte ham at danse henad det stramt spændte Toug; han var tillige i Besiddelse af megen Aandsnærverelse. Han kunde have været en lykkelig Mand, hvis han ikke havde havt en Kone, som ogsaa var Kunstnerinde, og endda ret dygtig, men hun forbittrede ham hver Time paa Dagen ved sit heftige Sind. Et af deres Glansnumre var »Dobbelt Linedans paa stram Line over Stadsgraven«.

En Dag havde hun været mere end almindelig ond imod ham, han gik hjemme fra for at spise til Middag paa en Restauration, og hun raabte efter ham ned ad Trappen, at hun skulde nok hævne sig. Han vidste, at hun vilde holde Ord, men han anede ikke, hvad der nu vilde komme, det var hendes Maade at ærgre ham paa, at alle hendes Drillerier kom over ham som en Overraskelse.

Om Aftenen foretog de deres berømte Ascension over Stadsgraven. Hun dansede foran, han bagefter hende, men da hun er naaet midt paa Linen, lægger hun sig ganske rolig ned paa denne, og er ikke at bevæge til at gaa videre.

»Rejs Dig!« hviskede han, »Du gør jo Skandale.«

»Det er jo netop det, jeg vil,« svarede hun.

»Rejs Dig nu, jeg beder Dig indstændig om det.«

»Aldrig i Verden. Jeg har sagt, at jeg vil hævne mig paa Dig, og det er netop det, jeg nu gør.«

»Ja vent Du, vi tales ved.«

»Jeg gør, hvad jeg vil.«

»Godt! Saa gør jeg ogsaa, hvad jeg vil.«

Og resolut bøjede han sig ned, løftede hende, trods al hendes Modstand, op under sin venstre Arm, lod hendes Balancerstang falde i Søen og løb saa hen ad Linen, som en Kat, entrede ned ad Stigen med hende, satte hende paa Jorden, førend hun endnu rigtig var kommen paa det rene med, hvordan det gik til, og gik derpaa atter op paa Linen og fuldendte Præstationen. Men Publikum, som troede, at det lille Intermezzo var et lille, nyt indlagt Sensationsnummer, klappede som besatte.

Han medvirkede ogsaa undertiden i Pantomimen, men det var ham umuligt at lære at tage imod en Ørefigen med Haanden. Saa bad han dem blot at aflevere dem rigtig paa sin Kind, og haard var han, thi selv naar han fik Slag saa drøje, at det bragte Vandet i Øjnene paa ham, sagde han blot: »Bravo! mere endnu, den var F hakke mig god den.« Og det maa siges til hans Roes, at han aldrig bar Nag selv til den, der torterede ham allerhaardest. Han var paa Tivoli i flere Sæsoner, men Forholdet til Konen gjorde, at han blev mere og mere tilbøjelig til at trøste sig med Flasken.

En Aften, da han optraadte paa det aabne Teater som Danser paa slap Line, og var i en lidt anløben Tilstand, blev han pludselig fuldstændig kaad. Han havde faaet Øje paa en ældre Kone, der stod nede ved Orkestret

sammen med to Børn, og pludselig sprang han ned af Linen, ud over Orkestret og greb fat i hende.

»Kom nu med,« sagde han.

Den forfærdede Kvinde saa' paa Manden, der jo aabenbart maatte være bleven gal, og spurgte saa rystende, hvor hun skulde hen.

»Naturligvis op paa Linen, Du skal danse, gamle Mutter.«

»Ja, men jeg har ved Gud aldrig lært saadanne Kunster.«

»Godt, saa lærer Du dem. Nu blot ikke saa megen Snak. Op med Dig!«

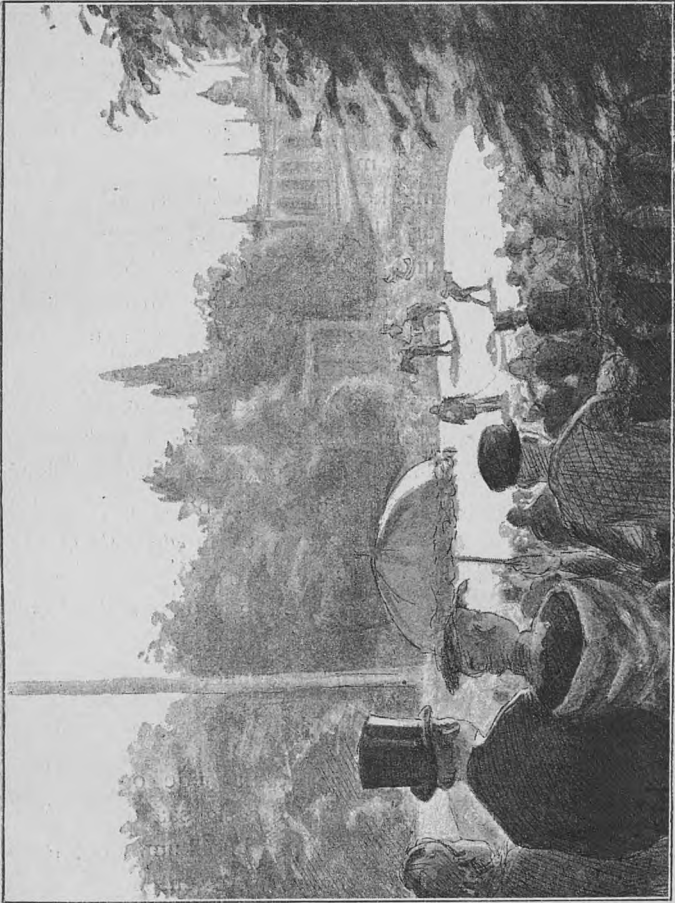
Men Konen skreg Gevalt, og Børnene græd, og Publikum blandede sig endelig i Sagen, saaledes at Dahl skyndsomst maatte entre op paa Scenen; men da han atter vilde begynde paa sin Linedans, blev han hilset af en saadan Pibekonzert, at han maatte fortrække, og Dagen efter fik han sin Afsked. Han endte sine Dage i Amerika.

En Pryd for Etablissementet var i en Aarrække de to Danserinder Søstre Leontine og Fanny Carrey. Det var nydelige, velopdragne Pigebørn, hvis Fader, Franskmanden Carey i 1862 under Bournonvilles Fraværelse var Balletmester paa det kgl. Teater og bl. a. fik en Ballet, »Gisella«, opført, der gjorde endel Lykke. Han var naturligvis deres Impressario, og komponerede en Mængde Danse for dem, hvori de gjorde en aldeles enestaaende Lykke, og det vil sige noget, naar den Kunstart presenteres paa Tivolis aabne Scene. De vakte iøvrigt senere stor Opsigt paa Kasino i Balletdivertissementet i Alladdin, som deres Fader havde komponeret.

En af de første Artister i sin Tid var Schæffer, Stamfaderen til den nu verdensberømte Schæfferske Familie. Han var for sin Tid en udmærket Gymnastiker, der arbejdede sammen med en Kollega ved Navn Wohl rath. Efter en mindre hyggelig Historie i Stockholm, hvor han for et stort Publikum afslørede den bekendte Kraftkunstner Rappo, og viste, at hans Lodder var hule og fyldte med Blaar, kom han her til København, hvor han paa Tivoli hurtig vandt sig Venner paa Grund af sine udmærkede Præstationer. Mærkelig nok var han stadig utilfreds med sin Stilling som Artist, og en skønne Dag forsvandt han til Wien, hvor han kort efter dukkede op som Gensdarm. Det gik dog snart op for ham, at han ikke kunde leve med Kone og 6 Børn af 800 Gylden om Aaret, han tog atter fat paa Gymnastiken, rejste i Smaabyerne, uddannede sine begavede Pøder, og overraskede en skønne Dag ved hos Renz i Wien at konkurrere med den berømte Parterregymnastikerfamilje Nagel, der optraadte hos Carrey, og fuldstændig at overstraale den.

Men det blev ikke alene ved den ene Specialitet. Familjens forskellige Medlemmer uddannede sig efterhaanden i forskellige Kunstgenrer. En Søn blev Verdens første Jockey, en anden, Sylvian, den bedste Jonglør, Elvira Nr. 1 som Antipode, Sylvester med sine Børn de berømteste Parterregymnastikere, samt han selv en uovertræffelig Kunstskytte, og saa fremdeles. Ejendommeligt er det, at al Fortjeneste hos den Familie gaar i en fælles Kasse, de holder trofast sammen, og ejer en Mængde Steder i Wien, Bryssel, Paris, Dresden og København.

Til forskellige Tider har omtrent alle Medlemmer af Familjen været engageret i Tivoli, og altid gjort enorm

Lykke, men de hører ogsaa til Artisternes Aristokrati, hvis Indtægter er større end mangan Stamhusbesidders.

Som en Modsætning til disse Artister, hvis Valgsprog er »Noblesse oblige«, vil jeg nævne to dygtige Kunstnere, men som tillige var to af de værste Spasmagere, der nogensinde har været engageret paa Tivoli. Deres Navne er Gilfort og Kemble.

Gilfort var en udmærket flink Linedanser, speciel paa høj Line, men han var tillige en fortrinlig Clown, i Besiddelse af et stort Lune. Som bekendt gaar der jevnlige især til Børnefester, et komisk Nummer med Dialog, paa det aabne Teater i Tivoli, der hedder: »En morsom Historie om en Abekat«. Heri var han Aben, og han lavede denne Figur saa morsom og naturtro, at det blev en Tiltrækningskraft for Etablissementet, af første Rang.

En Aften løb Lunet imidlertid fuldstændig af med ham. Allerbedst som han spillede Abe paa Teatret, entrede han ud over Orkestret, løb ned imellem Publikum og over i Tepavillonen hos Danielsen.

»G' Aften, min gode Ven!« sagde han til sin Ven Kemble, der stod og foretog en engelsk Vise.

»G' Aften, Abekat!« svarede denne.

»Maa jeg kysse Dine Damer?«

»Vær saa god!«

Og trods Damernes Protest omfavnede og kyskede han dem alle i en Fart, og skyndte sig saa tilbage paa Teatret, klattrende over Ryggen paa Publikum. Men hans to Kolleger havde maattet improvisere en Masse oppe paa Scenen, for at holde det gaende til Aben kom tilbage, — de var lige ved at opgive Ævret, da han endelig frelste dem ud af den prekære Situation.

En af deres bedste Venner var Vandkunstneren Niteder, og deres største Fornøjelse var at gaa ned paa Ryssensten, bade og kaste hverandres Tøj i Vandet, hvorfra Svømmeartisten da bragte det helskindet i Land.

En Dag havde de faaet en yngre, dansk Artist med, men da han havde en Anelse om, at han den Dag skulde være Offeret, og han tilfældigvis havde anskaffet sig en ny Dragt, gemte han denne i Badehuset og skubbede en fremmed Herres Klæder hen paa Bænken, saa at det saa' ud som om det var hans. Et Øjeblik efter var Kemble oppe paa Flaaden, og Tøjet svømmede ude i Vandet, hvor Niteder baxede med det. Herren havde imidlertid set Manøvren, han svømmede i en Fart i Land, fik fat paa Bademesteren, og da G. K. og N. kom op, blev de attrapperede, fik for at undgaa videre Tiltale en dygtig Mulkt, og blev for Fremtiden forvist fra Badeanstalten. Saa gik de ind paa en Restauration nede ved Langebro, hvor de konsumerede en hel Del Kognak.

»Du, Frank, vi køre hjem,« sagde Kemble omsider.

»Nej, ikke hjem, paa Tivoli,« svarede den anden.

»Well! Men har Du Ekvipage?«

»Nej, — men der komme en —«

Og ud fo'r de af Døren og sprang op paa en tom Arbejdsvogn, der netop havde befordret en Ladning Kul, og var paa Vej efter én til.

»Du Kusk! Vi køre med,« sagde Kemble, tørrede sine Fingre paa Vognsiderne og klappede ham i Ansigtet.

»Vær's artig, min gamle Ven,« svarede Kusken og tørrede sine Fingre af paa hans Kinder.

»Du Ferdinand, vi gode Venner,« sagde Gilfort og foretog samme Manøvre.

»Det er hørt!« svarede Manden, og gengældte Komplimenten.

Men da de kom til Tivolis Porte, var de alle sorte som Negre i Ansigtet, og Kontrollen nægtede bestemt at lade dem komme ind og gøre Skandale paa Etablissementet.

Gilfort var skikkelig og gik hjem, men Kemble attraperede en Sandmand.

»Hov Du!« raabte han, »hvad vil Du have for Din Hest og Vogn?«

»300 Kroner, gode Herre!« svarede Manden.

»Godt. Du sætte Dig derind, her er 6 Kroner, saa Du drikke paa mit Velgaaende.«

»Det skal jeg, Herre.«

Manden gik ind i Restaurationen, og Kemble kørte paa Sandvognen hjem til sin Kone.

»Du, Rosa,« sagde han, da han kom ind i Stuen, »Du klæde Dig paa, vi tage i Skoven.«

»Well!« svarede hun, men da hun kom ned og saa Køretøjet, blev hun forbittret og kastede ham Sand i Øjnene; han betalte med samme Mønt, og Striden fortsattes en Tid til Glæde for Gadens Ungdom. Saa satte Kemble sig op paa Vognen og kørte tilbage til Restaurationen, hvor han traf Sandmanden i en fuldstændig salig Tilstand.

»Kom her, min gamle Ven,« sagde han, løftede Manden op, og anbragte ham blidelig midt i Sandet, og saa gik han langs ad Vesterbro og raabte: »Sand! Sand! og en drukken Sandmand! Sand! Sand! og en drukken Sandmand!«

At de to Venner gik ind i Bagerbutiker og slog

hinanden med Brød i Hovedet, hørte til deres daglige Sport, men deres sidste Bedrift her var dog vel stærk.

Udenfor det nu forsvundne »Krebsehus« i Tivoli sad en skønne Dag et muntert Selskab, som skulde have Klipfiskegilde. De kendte de to Artister og inviterede dem til at deltage i Festen. Da den dampende Fisk blev sat paa Bordet, er en af Deltagerne saa uforsigtig at sige til dem: »Hør, gør nu lidt Løjer for os!«

»Well!« svarer de, og paa Kommando tog de fat i Dugen, og slog en baglængs Saltomortale, saa Klipfisk, Glas, Flasker og hele Opdækningen spredtes over Pladsen.

Der blev intet Gilde af den Dag, men de to Herrer kunde ikke forstaa, at den Spas ikke var udmærket, og at de kun ved en ilsom Flugt slap for en ordentlig Dragt Prygl.

Nogle faa Dage efter rejste de til München, hvor de skulde tiltræde Engagement paa en Variété. Direktøren tog meget venlig imod dem, sagde, at om tre Dage skulde de optræde, men om de vilde være hans Gæster saa længe, mod at de beviste ham en lille Tjeneste.

»Well!« svarede de, »hvori bestaar den?«

»Jo, ser De, mine Herrer, min Hustru er en udmærket Sangerinde, og i Morgen Aften har hun Benefice. Vilde De nu ikke i den Anledning købe et Par Buketter, her er Penge til dem, og kaste dem op paa Scenen til hende?«

»Well!«

»De forstaaer jo nok, De er endnu ikke kendte her. Folk tror, at det er to Beundrere, og man maa jo gøre noget for at opmuntre Talentet.«

»Well! det skal ske.«

Men den næste Dag havde de altfor travlt med at afsøge Münchens Bierhaller, til at de skulde huske Buketterne, først da de temmelig anløbne mødte om Aftenen i Lokalet, kom de til at mindes dem.

»Du, Frank, hvad skal vi gøre? vi har glemt Blomsterne,« sagde Kemble.

»Det har vi minsandten ogsaa,« svarede denne. »Top! jeg véd Raad for det. Ser Du de Vaser der ved Siden af Prosceniet?«

»Ja, hvad de?«

»Der er Blomster i dem, naar nu det gamle Liv kommer frem paa Scenen, tager vi hver sin, og kaster den op til hende.«

»Well!«

Og som sagt saa gjort, da Sangerinden kom frem, hilsende Publikum med sit mest bedaarende Smil, fløj Vaser, Blomster, Vand og Sand om Ørene paa hende. Hun blev forfærdet, udstødte et hvinende Skrig om Hjælp og faldt i Afmagt, og kort efter klappede en venlig Haand dem paa Skuldrene. Det var Direktøren, der underrettede dem om, at han renoncerede paa deres værdifulde Optræden.

Han skal senere have fortrudt det, thi det viste sig, at de, da de kort efter kom frem i et andet Lokale, gjorde stormende Lykke, thi det var i Virkeligheden dygtige Artister, der kun gjorde sig umulige ved deres næsten utrolige Kaadhed.

Burgess var som bekendt i sin Tid en af Europas mest feterede Clowner, men da han første Gang kom hertil og optraadte paa Tivoli, var han næsten aldeles ukendt. For at gøre Reklame og bringe sit Navn i

Folkemunde, brugte han en ganske ejendommelig Trafik. Han tog en Anchiovisdunk, fik den tættet og malet rød udenpaa, fyldte den saa med fin Cognak og anbragte en lille Hane i den ene Bund, I et lille rødt Silkebaand hang han den saa om Halsen paa sig, tog et fint Krystalglas i Haanden, og vandrede hele Strøget igennem, spørgende enhver nobel klædt Herre, om de ikke ønskede en af Burgess's fine Cognaker. De fleste afslog det, men endel standsede virkelig og nød den tilbudte Læskedrik, og da han saa underrettede dem om, at han optraadte i Tivolis Cirkus, og snart skulde have Benefice, følte de sig moralsk forpligtede til at gaa ind og se ham. Og de fortrød det ikke, thi han var vittig, original og morsom. Mærkelig nok lod Politiet ham uantastet foretage denne Promenade et Par Gange, de saa kun smilende efter ham, og en enkelt Betjent var ikke sen til at drikke en fin Cognak fra hans Tønde inde i en Port.

Paa Turen ud ad Broen kom han til at støde til en Barbers Skilt. Denne, som var en født Hannoveraner, fo'r ud og begyndte at overfuse Burgess med Skældsord, bl. a. kaldte han ham »en forrendt tysk Abekat«. B. skubbede læmpelig til ham og Barberen satte sig ned paa Stenbroen, men langt nede ad Broen kunde man høre den tyske Gert Westphalers vrede Røst og Beklagelser over, at »saadan en tysk Landløber skulde have Lov til at overfalde fredelige, indfødte, danske Borgere.«

Hvis man tror, at Hurtigløbersporten er noget nyt for vor Tid, tager man storligen fejl. Ganske vist har Andersen og »Telikoff« høstet uvisnelige Laurbær ved at overvinde alle de udenlandske Konkurrenter, der vilde forbause det naive, danske Folk, ganske vist har de

høstet Guld, Medaljer og Ære ved at slaa Englændere, Tyskere, Franskmænd og Polakker i den noble Idræt at løbe et vist Antal Gange rundt om Plænerne i den kortest mulige Tid; men det er ingen ny Opfindelse, thi allerede den 14de August 1847 løb Hurtigløber Wedel Plænen rundt en halv Time i Træk, og den 6te September 1848 optraadte Bornholmeren Ibsen, der forbausede Samtiden ved kun at bruge en halv Time til at løbe den 16 Gange rundt, og i samme Tidsrum at løbe den samme Distance 14 Gange, men da havde han Træsko paa.

* * *

»Man hvidter Jean Jensen udvendig
Og drejer ham rundt paa en Blok.
Endskøndt han er ganske lebendig,
Saa staar han saa stiv som en Stok,

siger Tivolivisen om den bekendte Artist, der dengang spillede Statuen i »Harlequin mekanisk Statue«, men ellers optraadte som Akrobat og arbejdede med Lodder og Vægte som stærk Mand. Han var imidlertid en alt andet end behagelig Kollega, der nærrede en sand Mani for at skrive anonyme Breve til Direktionen, i hvilke han tillagde sine Kolleger alle mulige Laster og Fejl. Heldigvis opnaaede han ikke andet herved end at faa sin Afsked.

En Dag gik han ud, besøgte Værtshusene flittig, og da han var kommen i den rette Stemning, inviterede han Kollegerne hjem til sig for at se ham dø. Disse mødte ogsaa med meget højtidelige Ansigter og fandt ham liggende i Sengen med Lodderne i Armen og Hunden ved Fødderne.

»Farvel Kammerater!« græd han, »tilgiv mig, hvis

jeg har gjort nogen af Jer noget ondt, det var ikke saa ilde ment, bær over med mig, for nu dør jeg.«

»Javel Jean!« sagde Kollegerne meget alvorlige, »det er tilgivet, dø Du blot i Ro.«

Men Volkersen, der var den sidste, som drog forbi i Processionen, trykkede varmt hans Haand og sagde med et lunt Smil: »Farvel Jean Jensen og lev vel!«

Det var for meget for Jensen; han fo'r op og overøste Spasmageren med en Mængde Grovheder, men sank saa blidt tilbage paa Lejet og sov kort efter de Retfærdiges Søvn.

Da han efter nogle Timers Forløb slog Øjnene op, havde han ikke Anelse om det opførte Skuespil, hvori han selv havde spillet Hovedrollen.

En anden Artist Russeren Witzenti fortalte en Dag, at nu vilde han drukne sig, fordi hans Kontrakt var bleven ham opsagt af Direktionen. Først kastede han sin Hue og dernæst sin Trompet i Stadsgraven, men da han skulde til at kaste sig selv ud i de vilde Bølger, syntes han dog at »Vandet var for vaadt«, saaledes sagde han, og foretrak at gaa ind under Paraplyen for at styrke sig med en Kognak. Her traf han tilfældigvis paa en Del Underofficerer fra et russisk Krigsskib, der havde Landlov.

Han kom i Snak med dem, men en af dem fixerede ham skarpt, og sagde til ham: »Jeg kender Dig godt, Du er deserteret fra den russiske Flaade for fire Aar siden. Du var Matros.«

»Vist ikke nej!« svarede Artisten, »jeg har ikke været hjemme, siden jeg var 15 Aar, og kan følgelig ikke være deserteret.«

»Det forholder sig alligevel, som jeg siger.«

»Jeg forsikkrer Dig for, at Du tager fejl.«

De øvrige Underofficerer slog imidlertid Sagen hen, og den syntes glempt. Der kom flere Artister til, og Stemningen blev efterhaanden løftet, saa de modtog en Indbydelse til, næste Dag, at besøge Russerne paa deres Skib.

Som sagt saa gjort, den følgende Dag sejlede Kunstnerne derud i to Færgebaade og gik ombord; kun én blev ganske rolig siddende nede i Baaden, og var ikke at bevæge til at bestige Skibet, hvor meget de saa end lokkede for ham deroppe fra; det var Witzenti.

»Sejl mig hjem,« sagde han til Færgemanden, »jeg vil i Tivoli og søge efter min Hue og min Trompet.«

Kort efter stod han velbeholden paa Toldboden, og da Kollegerne spurgte ham om Grunden til, at ikke engang de fyldte Pokaler havde kunnet rokke ham, svarede han kun:

»Nei Tak, mine Venner, var jeg kommen op paa Dækket under russisk Flag, var jeg bleven arresteret som mistænkt, og Lænker, Knut og Sibirien havde været mig vis, — saa vil jeg hellere spise mit tørre Brød i det lille Danmark.«

Og heri gav Kammeraterne ham Ret.

Meget store Navne i Artistverdenen kan Tivoli vise paa sine Plakater. Saaledes er Salomonsky optraadt derinde som Jockey og hans Hustru som Skolerytterske, og ingen ringere end den store Cirkusejer Franconi i Paris var i Slutningen af Sextierne engageret derinde som Skolerytter, og arbejdede i romerske Ringe sammen med unge Peter Busholm.

Endvidere har Schumann sammen med Herzog været Direktører for Cirkus derinde, den bekendte Kätchen Renz, hende, der »stak a' med Godefroy«, har været engageret, og en af Englands største Beriderdirektører John Milton Hengler er optraadt som Linedanser paa høj Line. Han var den første, der foretog Ascension uden Balancerstang, og slog forlængs og baglængs Saltomortaler, medens han spillede paa Violin.

Han blev dog maaske overgaaet af Mulatten Christoff, der var aldeles som et vildt Menneske paa det tynde Reb.

En anden, meget berømt Artistfamilje var Englænderne Migeon, af hvilke navnlig et kvindeligt Medlem udmærkede sig ved sin Dristighed og Koldblodighed.

En Aften optraadte hun i glimrende Fyrværkeri. Paa hendes Hjelm var anbragt en farvet Flamme, og paa hver Ende af Balancerstangen Straaleild; det saa' udmærket ud, men pludselig gik der Ild i hendes Kostume, og Flammerne stod om hendes Hoved.

Nede paa Pladsen blev der Panik, Damerne besvimed og Herrerne skreg højt af Rædsel, alle troede, at hun var fortabt, men hun rev i en Fart de brændende Klæder af sig og kastede dem og Hjelman ned paa Jorden, hvorpaa hun som et Lyn stormede henad Linen og entrede ned. Noget forbrændt var hun bleven, men da hun havde styrket sig med en stor Cognak, erklærede hun, som sit bestemte Forsæt, at hun næste Aften vilde gaa op igen i Fyrværkeri, og hvormeget end Direktionen protesterede, satte hun dog sin Vilje igennem, »ellers rejser vi strax,« erklærede hun.

Dygtige Staaltraadslinedansere var Søstrene Elvira

og Gisella Madigan, af hvilke den første senere blev saa sørgelig bekendt ved sit Selvmord. Af Hans Majestæt Kong Christian den Niende blev de hædret med et Guldkors hver, da han en Eftermiddag overværede en Extraforestilling paa Plænen.

I den senere Tid har Mrss og Miss Loyal særlig gjort sig bekendt som aldeles enestaaende i høj Ascension, specielt ved Hurtigløb og Velocipedekørsel paa Linen. Familjefaderen Mr. Loyal vil vi senere komme tilbage til som Ballonopstiger og Nedstiger med Faldskærm.

Til de berømte Beriderfamiljer hører endvidere Virginie og Jules Leonard samt Familjen Loisset. Den sidste, der arrangerede Væddeløb derinde, havde det Uheld, at en af hans Heste ved disse Ridt knuste Hovedet mod et Træ, der stod ved Indgangen til Kunstnerplænen. Han fik ikke alene Hestens Værdi betalt af Direktionen, men alle, Artister, Funktionærer, Direktører, Arbejds mænd o. fl., samledes næste Dag, gravede Træet op og flyttede det ned ved Koncertsalen, for at det ikke skulde afstedkomme flere Ulykker.

Destoværre visnede det efter to Aars Forløb.

Af berømte Kræfter er endvidere Beriderkongen Baptiste Schreiber optraadt paa Etablissementet, samt Spiralvelocipederytteren Leonce, dresserede Sælhunde, Elefanter og Ulve, Kunstvelocipederyttere, Globuskunstnere. og sidst, men ikke mindst nævneværdig Luftgymnastikerne Hanlon-Volta. Det er sikkert nogle af de bedste og mest elegante Artister, som Tivoli har ejet. Særlig gjorde Bob Hanlon Lykke ved sit Nedspring i Nættet fra en svimlende Højde, og sin Sikkerhed i at gribe Trapezet, selv om han i Mellemtiden slog et

Par Saltomortaler i Luften. Ogsaa Avolos var fortrinlige Luftarbejdere.

Som første Rangs Parterrekunstnere vil særlig Schæffers, Eltons og den danske Familje Lars Larsen erindres.

En meget bekendt Artist var i sin Tid Merkel, der første Gang presenterede »Luftstigen« sammen med Gobky; senere blev han Impressario for en Arabertrup, og kom Aaret efter tilbage til Cirkus med et Balletselskab. Det gik tarveligt, indtil han engagerede Brown med sit Velocipedeselskab, saa hjalp det paa Besøget, og da tilmed en af hans Balletdamer Miss Austin gjorde Skandale, ved for aabent Tæppe at give en bekendt Journalist, der stod ved Orkestret, en Ørefigen, maatte hele København derhen for at se det mandhaftige Fruentimmer. Senere rejste M. i de danske Provinser med et stort Personale paa ca. 40 Personer, og gjorde sig Aaret derefter sørgelig bekendt ved at løbe bort med Pengekassen, uden at betale Artisterne en Øre.

Af Kraftkunstnere var Manzini, Jagendorfer, Nanche og Pierre Rigal de mest bekendte.

En ejendommelig Specialist var Holtum, den bekendte Slesviger, der greb Kanonkuglen. Det var en aldeles forbløffende Sikkerhed, han var i Besiddelse af, yderst sjælden mislykkedes Experimentet for ham, og skøndt mange prøvede at konkurrere med ham, lykkedes det ikke for nogen af dem. En Aften havde han formaaet en yngre Skuespiller til at prøve paa, om det vilde gaa bedre for ham end for de andre Konkurrenter. Han havde om Formiddagen vist ham Maaden, hvorpaa Kunsten skete, maalt Ladningen nøjagtig og anvist ham

den Plads, hvorpaa han skulde staa. Aftenen kom, Skuespilleren mødte i stiveste Stads, Kjole og hvide Handsker, han stillede sig i Attitude, Kommandoordet lød: »Fyr!« — saa fløj Kuglen lige forbi ham, og faldt ned bagved ham. Han vendte sig om, saa' et Øjeblik rolig paa den, og sagde saa til Publikum: »Ja, der er den, men jeg greb den s'gu ikke!« — bukkede og forsvandt, ledsaget af en bragende Klapsalve.

En anden Specialist var Skyggeimitatoren, Professor Misholdt, der optraadte i Cirkus paa mørk Scene, men pludselig lyste i blaa Flamme, der udgik fra ham selv, samt Loftdanseren Palmer, der spaserede oppe under Taget som en Flue med Hovedet nedad. Hans Sko var konstruerede som en Flues Fødder med Sugevorter under Saalerne. En Aften glippede de imidlertid, han styrtede ned fra den svimlende Højde, og vilde upaatvivlelig være bleven knust, hvis ikke Stafford, der arbejdede som Clown i Manegen, var sprunget til, havde grebet ham i Beltet, og taget Stødet af, saa at han blev slynget til Siden. Han kom aldeles uskadt fra Faldet.

Hvem aner nu, hvor Slagordet: »Skoma'ermester løjdi!« stammer fra? Alverden kender det, men kun faa véd, at det er opfundet af en fransk Clown Gontard, der i Begyndelsen af Femtterne gjorde megen Lykke i Cirkus. Nu véd De det.

Og hvem husker mere den engang saa bekendte Fuglekonge Pascal, der optraadte paa Plainen med dresserede Papegøjer, Duer etc., som senere blev Vært i Dansesalonen »Kolossæum« og gjorde sig særlig bekendt blandt en vis Klasse af Publikum ved sit Frikadelle-smørrebrød?

Det korteste Engagement paa Etablissementet havde sikkert Key, den bekendte Svømmekunstner, der døde fattig og forladt paa en Landevej i Algier. Han optraadte som Ildkunstner i et Bur paa Plænen, men da der blev stukket Ild i de brændbare Sager, hvormed dette var udstyret, kunde Publikum ikke se hverken ham eller Buret for Røg, han blev totalt udpebet og rejste Dagen efter.

*

*

*

En særlig Art Kunstnere blev i sin Tid gouteret meget af Københavnerne, følgelig var Tivoli ikke sen til at engagere de bedste Repræsentanter. Det var Troldmænd som de dengang kaldtes. Af disse har især Basch, Martini, Olivo (med Mundheldet »Drolleri altsammen«), Arbré, Hartz og specielt le Tort gjort sig bekendt.

De var alle udmærkede Artister i dares Fag, men den sidste var tillige en stor Spasmager.

Han var den første, der anvendte Elektricitet til sine Kunststykker, omtrent alle hans Apparater var elektriske.

For at forhindre, at Opsynsmænd og andre nysgerrige rørte ved hans Ting, som han altid gjorde istand om Dagen, stillede han sig paa Lur i en af de mørkeste Kroge. Ufejlbarlig kom altid et Par videbegærlige Individer og begyndte at fingre ved de blanktpolerede Apparater.

Vips! lod han Batteriet spille, og med et Brøl fo'r vedkommende tilbage. I Almindelighed skulde den anden saa være modig og prøve, men naar han fik en Salve med dobbelt Styrke, fløj han med et Brøl ud af Døren,

og Professoren havde Fred i Fremtiden, thi som en Løbeild fo'r Rygtet om den mærkværdige Troldmand rundt paa Etablissementet, »han havde forhexet sine Apparater, de slog værre end den stærkeste Boxer.«

En Dag kom han op til en Skrædder og skulde have syet en ny Frakke, men medens Beklædningskunstneren tog Maal af ham, tryllede Professoren den ene Specie ud af Næsen og Ørene paa ham efter den anden. Mester blev først forskrækket, saa forbauset, og til Slutning flygtede han og overlod til sin mere modige Madame at sige, at »hvis den Djævel ikke forsvandt, lod han Politiet hente, og fik ham anbragt i Kachotten.«

Omtrent ligedan gik det hos Politiassistenten, hvor han var gaaet hen for at anmelde et Tyveri, der var begaaet i hans Hjem. Medens han afgav sin Forklaring paa en Blanding af tysk, fransk og dansk, faldt den ene Specie efter den anden ned fra Embedsmandens Opslag og Frakkeskøder. Men Lovens Haandhæver forstod ikke Spøg, le Tort blev kastet paa Døren, og der blev ingen Rapport taget dengang.

Engang blev han imidlertid pudset af, og det af en ganske almindelig sjællandsk Bonde. Han gik op paa Gammel Torv og indlod sig med ham om Købet af nogle Tønder Rug. Paa engang greb han ned i en aaben Sæk, og tog fire Specier op af Kornet.

»Ja saa min gode Mand,« sagde han, »De har Sølv i Sæden, saa vil jeg nok give den Pris, som De forlanger.«

Men Landmanden forstod Spøgen fejl, thi da le Tort vilde putte sine Specier i Lommen igen, greb han ham om Haandleddet saa fast, at Professoren tabte Pengene, og raabte saa:

»Nej holdt, min gode Mand, saadan leger vi ikke; de Penge, der ligger i min Sæd, er mine, jeg kan jo ikke vide, om en af mine Folk har puttet dem derned, efterat have stjaalet dem fra mig. Hvad der er mit, beholder jeg.«

Efter lang Parlamentæren blev de enige om, at Beløbet skulde omsættes i flydende Varer, men den brave Sjællænder var standhaftig, han gav ikke en Skilling ud, Professoren maatte betale hele Gildet.

For sin private Fornøjelses Skyld gjorde han ofte en Bænk i Cirkus elektrisk, og allerbedst som Publikum sad og beundrede hans Behændighed, fik de et Stød, der bragte dem til at flyve forfærdede op, og paastaa, at der var Jordskælv.

Han døde i stor Fattigdom i Svendborg, men var da en meget gammel Mand.

*

*

*

Gennemgaaende har Tivolis Artister altid været første Rangs; jeg kan yderligere nævne »Lyonersangerne« og »Tusindkunstneren Albany« paa Arenateatret, og Direktørernes Navne og tidligere Virken borger for, at de gamle Traditioner bliver holdt i Hævd.

Skulde en eller anden dygtig Artist være glemt, da maa det tjene til Undskyldning, at Bogen kun er en »Tivoli anecdotique«.

IV.

Restauratører og Beværtningsmænd.

Tivoli har ejet de mest berømte Restauratører i hele vor Hovedstad, ligefra Kammerraad Ginderup med sin bekendte ægte Skildpadde, Lardelli og Andersen i Kребsehuset til Md. Schæffer fra Kalkeballen, hende, om hvem der gaar Sagnene med Rigsorten paa Tallerkenen, der var glempt fra den forrige Portion, og Karbonadebenene, som en letsindig Gæst gav sin Hund, og som den vrede Beværtningsmadame prøvede paa at tage fra Dyret, for at bruge dem til den næste Ret.

Det er maaske kun opfundne Historier, men sandt er det, at da hun havde lejet i Tivoli, gik Forretningen ikke rigtig godt i Begyndelsen, hun var nemlig for godt kendt fra tidligere Tid; al Verden vidste, at hendes Beværtning udmærkede sig ved sin Malproperhed; men saa kaldte hun en skønne Dag sine tre Tjenestepiger sammen til et Møde.

»Du Signe, kannst Du wass singen?» spurgte hun.

Jo, det kunde Signe da nok.

»Und Du, Amalie, sing mals for mich.«

Amalie kvad en Arie, der bragte Taarer i den Gamles Øjne.

»Und nun Du Guldbrandine.«

Men Guldbrandine havde ikke Spor af Sangstemme, erklærede Pianisten Møller, der skulde lede de musikalske Præstationer.

»Thut nichts!« erklærede Md. Schæffer, »so singe hun komisk.«

Og derved blev det, men hun tjente store Penge en Tid ved at lade de tre Kokkepiger optræde, thi de skal, efter Sigende, have udmærket sig ved vulgære Ansigter, røde Arme og en Textudtale, der trodser al Beskrivelse.

En af dem har saaledes sunget i fuldt Alvor :

»Vift stolt paa Cordals Bølge
 Bløjroje Dannebrøj,
 Din Glansj ej Snat skal dølje,
 Ej Lynet Dai nersloj o. s. v.

At Publikum lønnede deres Præstationer med dundrende Bifald, opfattede de som en Kompliment til deres udmærkede Foredrag.

Det blev dog i Længden Direktionen for broget, og tilsidst maatte hun fortrække.

Den ældste Lejer paa Tivoli var Meier, som i lang Tid havde »Paraplyen« ved Siden af Pantomime-teatret. Det var dengang kun et Slags Telt i Form af en opslaaet Paraply, men ved Siden af var der et lavt Skur, hvori Vandet til Toddy, Kaffe etc. kogtes.

En af hans Specialiteter var varme bajerske Pølser, som hans gamle Svigermoder, der var svensk af Fødsel, kogte. Artisterne er jo, som bekendt, gennemgaaende nogle store Skelmsmestere, og gamle Busholm var ikke den sidste i den Henseende.

»Mama, gi' mig en Pølse,« sagde han en Dag til Gamlingen.

»Nej alls inte,« svarede hun, »Hr. Busholm driver Skøj med mig.«

»Vist ikke, giv mig en Pølse.«

»Nej, för all det, Herren faar det inte.«

»Er det sikkert og vist?«

»Säckert vist och sanning.«

»Godt, jeg skal hævne mig.«

Han gik udenfor, firede en Fiskekrog paa en lang, fin Snor ned igenuem Skorstenen, og gik atter ind og fortsatte Samtalen med den Gamle.

Men medens han sladrede med hende om alle mulige Ting, hæftede han lumskelig Krogen i to Pølser, der laa paa Fadet, og da hun gik ud med dette og var omtrent kommen hen til Paraplyen, fløj Tvillingpølserne tilvejs gennem Skorstenen.

»Och Gud!« raabte hun, »nu ta'er Fa'en alle Pølserne«, og af Forfærdelse satte hun sig ned paa Jorden med Fadet i Armen.

Alle Gæsterne stormede til for at hjælpe hende, men hun blev ved at pege tilvejs og sige: »Der försvandt de! der försvandt de!« og var ikke til at faa fra den Tanke, at den Onde selv havde røvet de lække Varer.

Meier havde iøvrigt i lang Tid Øen, og som sædvanlig generede Kars, den bekendte ondskabsfulde Original, ham saavel som de andre Værter.

En Aften havde han imidlertid drevet det vel vidt, Meier blev vred, tog ham i Nakken og kastede ham paa Døren, men Kars stak atter Hovedet ind og raabte:

»Imorgen kommer jeg i Lille Kongensgade med hele den røde Garde!« Det var Studenterne, han mente. Dernede havde Meier nemlig ogsaa en Forretning, og han vidste, at kom de derned, inspirerede af Kars, vilde det gaa ud over Borde og Stole samt det øvrige Inventar.

Om Morgenen dækkede han imidlertid et udmærket koldt Bord, forsynede hver Kuvert med et Par Flasker Vin, og da den vrede Skare arriverede om Formiddagen, stod han i Døren som den høflige Vært, bød dem hjertelig velkommen og takkede dem for den Ære, de beredte hans ringe Hus, samt bad dem tage tiltakke med, hvad han formaaede at byde dem. De unge Studenter overhørte aldeles Kars's Protest mod denne Ordning af Tvisten, de bænkedes sig om det indbydende Bord, Meier besørgede lempelig Urostifteren afleveret til Politiet, og hele Herligheden endte med de unge Menneskers dundrende Ovation for den elskværdige Vært.

Hos en anden Vært Krentz i Tepavillonen kom Kars en Aften ned sammen med en Amerikafarer, der havde tjent en Masse Penge som Guldgraver. Først drak de en Mængde Champagne, men da de kort efter begyndte at overfalde Gæsterne og slaa Glas og Flasker i Hovedet paa dem, blev de begge kastet ud af Tivoli samt forbudt Adgangen til Etablissementet.

Næste Aften mødte de imidlertid begge forklædte, Kars med en stor Klap for Øjet; de gik atter hen til Krentz, satte sig i en mørk Krog og bestilte igen Champagne; kort efter begyndte Bombardementet atter, og en længere Arrest samt en drøj Mulkt maatte til, for at bevæge de drilleverne Fyre til at holde sig fra Institutionen.

I gamle Dage var det Skik, at Lumbyes Orkester den sidste Dag i Sæsonen gik rundt om Formiddagen i Procession til alle Lejerne, blæste en Melodi udenfor hvert Sted, og blev trakteret med store Boller kold Punsch næsten alle Steder. Kun hos en eneste Vært fandt de hvert Aar Døren lukket, saa gav de ham en voldsom Touche og marscherede videre, men længe kunde han ikke holde sig derinde, det rygtedes mellem Publikum, og han blev umulig.

En Dag sad han oppe udenfor »Krebshuset«, alias Tivolis gamle Skydebane, sammen med endel andre Værter derinde og drak »Kneckbejnere«, der kostede 1 Mark Stykket. De fleste havde givet hver sin Omgang, han holdt sig imidlertid standhaftig tilbage. Saa siger en af Gæsterne: »Det er da i Grunden ikke for dyrt 4 Skilling for saadan en Snaps.«

Han sad et Øjeblik, lyttede efter og bad saa om 6 Stykker af samme Slags. De blev serveret, drukket, og kort efter trak han sin lange Skindpung frem for at betale.

»Opvarter! vær saa god,« sagde han, »her er 24 Sk. for Kneckbejnerne, og her er 4 Sk. i Drikkepenge, saa er den Historie forbi.«

»Undskyld,« svarede Opvarteren, »men de koster rigtignok 1 Mk. Stykket!«

»Ja men Du sagde jo, at det kun var 4 Sk.,« raabte han forfærdet til Skelmsmesteren, der sad ganske rolig, mens hele det øvrige Selskab brast i Latter.

»Det har jeg aldrig sagt,« svarede denne, »jeg paa-stod kun, at 4 Sk. ikke var for dyrt for Snapsene, —

men det er rigtig, de koster 1 Mk. Stykket, og dem maa Du af med, Du Gamle, hvor gerrig Du saa er.«

Rasende kastede Værten en Rigsdaler paa Disken, bad om at faa sine 28 Sk. tilbage, hvilket skete, og stormede afsted. Opvarteren fik ingen Drikkepenge.

Til Christensens Enke, som i sin Tid havde Paraplyen, kom en Eftermiddag en hel Del amerikanske Matroser og forlangte »Brandy and Beer«. Hun gav dem almindelig dansk Brændevin og Øl, men forlangte dobbelt Betaling for Varerne; stor var imidlertid hendes Forfærdelse, da en af dem, efterat de havde nydt adskillige Omgange, rejser sig, og, paa bredt københavnsk, siger: »Nu skal De have Tak, lille Madame, Sopkenerne koster ellers 2 Sk. og Hvidtøllet 4 Sk., og nu er De saa venlig at tage 4 og 8 Sk. for det, — véd De nu, hvad jeg gør? Jeg gaar op til Direktionen og anklager Dem for Op-trækkeri.«

Md. Christensen gav dem gratis Aftensmad og adskillige Toddyer for at tie.

En Dag sad gamle Busholm inde hos Mandix, der i sin Tid ligeledes var Vært samme Sted. Han paastod noget aldeles umuligt, og da Auditoriet protesterede, tilbød han, hvem der vilde, at han strax optog en Parré om en Flaske Portvin.

»Godt!« sagde Mandix, »jeg svarer imod, det skal afgøres imorgen.«

»Som det skal være,« svarer Busholm, og møder næste Dag med en yderst nedslaaet Mine.

»Jeg har tabt, desværre,« sukker han, »følgelig maa jeg betale, og Værten vendte sig allerede om for at

trække Portvinen op, men Busholm raabte øjeblikkelig:
»Stop! det behøves ikke, jeg har selv Vinen med.«

Og op af Lommen trak han en lille Medicinflaske med Portvin i, og begyndte at skænke rundt i Glassene.

Gæsterne maatte give ham Ret, det var virkelig »en Flaske Portvin«, selv om den var lille, og Mandix trak sig fornærmet tilbage til de indre Gemakker.

En anden meget bekendt Vært, som med særlig Forkærlighed udtalte sig om sine Rejser, fik en Dag Besøg af en Artist, der var ledsaget af en udmærket smuk Hund. Ved en Flaske Vin, som Restauratøren trakterede med, fortalte den sidste om alle de mærkværdige Ting, han havde truffet paa i »Bordeaus« og Paris, og Kunstneren hørte meget opmærksom efter og gav imellem sit Bifald tilkende.

Der blev en Pause i Underholdningen.

Saa sagde han: »Ja vist, min gode Ven, De har oplevet meget mærkværdige Ting og set mange sjældne Sager og Præstationer, men jeg tør bande paa, at De aldrig har set Mage til Dyr som min Dog her.«

»Den!« svarede Værten, »det er jo en ganske almindelig engelsk Bulbider, er der noget saadan særlig »prentiøst« ved den?«

»Har Du nogensinde før hørt om en Hund, der kan tale?« svarede Dyret.

»Hva' for noget? Hva' for — hva' er det?«

»Det er ikke andet end min Herre, der har lært mig at tale, det har kostet Besvær, men nu gaar det godt,« vedblev Hunden.

»Er det virkelig sandt?«

»Du kan jo høre, at jeg taler helt flydende.«

»Ja vist saa, Du er en sjelden Fremtoning,« og vendende sig om til Artisten spurgte han tøvende: »Den Hund er vel ikke at faa tilkøbs?«

»Nej,« svarede Artisten kort.

»Heller ikke, naar — hm! — jeg byder 500 Kroner for den.«

»600?«

»Nej, kun fem Hundrede, — jeg synes, det er godt betalt for saadan et Kræ.«

»Godt, kom med 550, saa slaar jeg til.«

»Her er Pengene.«

Kunstneren modtog dem og vendte sig saa om til Hunden og sagde: »Nu er Du solgt til den Herre, jeg haaber Du vil tjene ham ligesaa tro som Du har tjent mig.«

Men Hunden svarede: »Har Du solgt mig, og ovenikøbet til ham, der har kaldt mig et Kræ, det skal hævnnes. Behold Du dine Penge, men han skal ingen Glæde faa af mig; for Fremtiden taler jeg ikke et Ord mere.«

Og han holdt sit Ord. Restauratøren fik ham aldrig til at sige en Stavelse.

At Artisten var en udmærket Bugtaler er en Selvfølge.

En bekendt afholdt Restauratør var gamle Bistrup, der havde Divanen Nr. 2.

Han var en lidenskabelig Fisker, som ofte tilbragte Nætter og de tidlige Morgentimer ved Bredden af Stadsgraven, beskæftiget med at røgte sine Snører.

En Dag havde han faaet en vældig Fisk paa Krogen, og baxede svært med den for at faa den iland. Paa

éngang tog den imidlertid Magten fra ham og trak ham ud i Graven. Han var nærved at blive kvalt af Vand og Mudder, og var allerede ganske blaa i Ansigtet, da Pladsfolkene heldigvis kom til og fik ham bugseret i Land.

Endnu holdt han krampagtig fast paa Stangen, og da en af Folkene sagde, at han kunde jo let have reddet sig selv, blot han havde sluppet denne, svarede han: »Aldrig, jeg var før død, end jeg havde sluppet Krabaten, men lad os nu faa den trukket op.«

Med meget Besvær fik de »Krabaten« halet iland, uden at Snøren brast, og kort efter sprællede en vældig Gedde paa over 22 Pund i Græsset. Uagtet den Gamle var vaad som en druknet Mus, var han henrykt over det gode Bytte, trakterede sine Redningsmænd med en god Frokost, og gjorde et splendid Gilde paa den sjeldne Fisk, som han selv havde sat Livet i Vove for at faa.

Et sjældent Optrin forefaldt en Dag i Tepavillonen. En lille Dreng af Gronemanns Akrobatselskab havde deltaget i et Optog, og var ved et Uheld bleven voldsom forbrændt. I lang Tid laa han paa Hospitalet, men en Dag, da han var fuldt helbredet, kom han atter ind paa Etablissementet. Tilfældigvis traf Digteren Erik Bøgh sammen med ham, og da han fortalte ham, at han var meget daarlig situeret, tog denne ham med ind i Restaurationen, løftede ham op paa sin Arm og sang selv et Par af sine Viser for Publikum, som med Glæde kastede Penge i Hatten, der gik omkring mellem dem.

Nogle og tredive Rigsdaler var Resultatet af denne vellykkede, improviserede Underholdning.

En af de mest bekendte Restauratører i sin Tid var

»Peter Nikolaj«, som han populært kaldtes. Han var iøvrigt gift med en Datter af Tryllekunstneren Professor Bills. Han var i Besiddelse af et ypperligt Mundlæder og megen Mutterwitz, saa at selv Mantzius, der var en stadig Gæst hos ham, undertiden havde ondt ved at staa sig i en Vædekamp om, hvem der kunde sige de fleste Morsomheder i den korteste Tid. Thi vel var Skuespillerens Vittigheder finere og Pointet mere slaaende og tilspidset, men Restauratørens Paafund var saa barokke, og Maaden, han sagde dem paa, saa ejendommelig, at han, selv om det var det purreste Nonsens, tidt fik Latteren paa sin Side.

En Aften, det var Tivolis Fødselsdag den 15de August, havde gamle Artist Busholm været til Fest hos ham. Der var bleven spist og drukket rigtig godt, og Stemningen var dygtig løftet, da Værten og B. indgik et Væddemaal om, hvem der i Løbet af et Par Dage kunde spille hinanden det bedste Puds.

Busholm glemte efter et Øjeblik Forløb Aftalen, men »Peter Nikolaj« huskede den, og næste Morgen Kl. 8 stillede et Bybud ved Tivolis Port med en vældig Kasse, hvorpaa var trykket en Mængde udenlandske Mærker. Den var adresseret til »Artist Peter Busholm, Københavns Tivoli, Copenhagen, Danemarc.«

Bybudet holdt trolig Vagt med Kassen til Kl. 11, saa arriverede den Gamle for at drikke sin sædvanlige Formiddagsbajer.

»Er det ikke Hr. Busholm?« spurgte Budet.

»Jo vel, har De noget til mig?« svarede Artisten.

»En Kasse, direkte fra Jernbanen, de vidste ikke,

hvad der var i derovre, men de sagde, at den var kommen langvejs fra.«

»Saa er den formodentlig fra min Datter, der for Tiden er i Spanien, rimeligvis sender hun mig noget Vin. Hvor meget skal De have?«

»En Daler, Herre, det kan ikke være mindre, nu jeg har ventet saa længe.«

»Vær saa god, men saa bærer De den ned paa Teatret for mig.«

»Vel!«

Bybudet satte Kassen ned paa Teatret, og forsvandt saa med et smørret Grin, men gamle Busholm begyndte at pakke ud.

Han søgte og søgte, der var ingen Vin, kun Hø, Hø og atter Hø, indtil han kom ned til Bunden. Der laa en Spegesild, vel indpakket, tilligemed en Seddel, hvorpaa der stod: »Det er noget, der gør godt ovenpaa Fødselsdagen. Venlig Hilsen. Peter Nicolaj.«

Tableau!

En bekendt Teaterdirektør spurgte han en Dag, om han ikke vilde købe et Par Bogreoler fyldt med Bøger, han skulde faa dem begge meget billigt. Med Tilbehør og alt skulde de kun koste 50 Rdlr., naar han vilde købe dem ubeset.

• Direktøren slog til, og Restauratøren leverede ham saa to malede Stykker Lærred, der forestillede Bogreoler med Bøger paa.

»Brug dem, min gode Ven, paa Deres Teater, der har De ypperlig Anvendelse for dem,« lo han, men til hans Ros skal det siges, at han gav stor Frokost for Pengene.

En Sommer var det en forfærdelig Varme. Folk klagede over, at de næsten intet kunde spise, hvorfor Peter Nicolaj lagde særlig Vægt paa at holde gode Drikkevarer. En Aften var der stor Diskurs i hans Restauration om, hvor lidt den havde spist og hvor meget den havde drukket den foregaaende Dag, — og Toddyer og Bajere gik af i Massevis.

»Du maa da tjene storartet i denne Tid, Peter Nikolaj,« sagde en af Stamgæsterne.

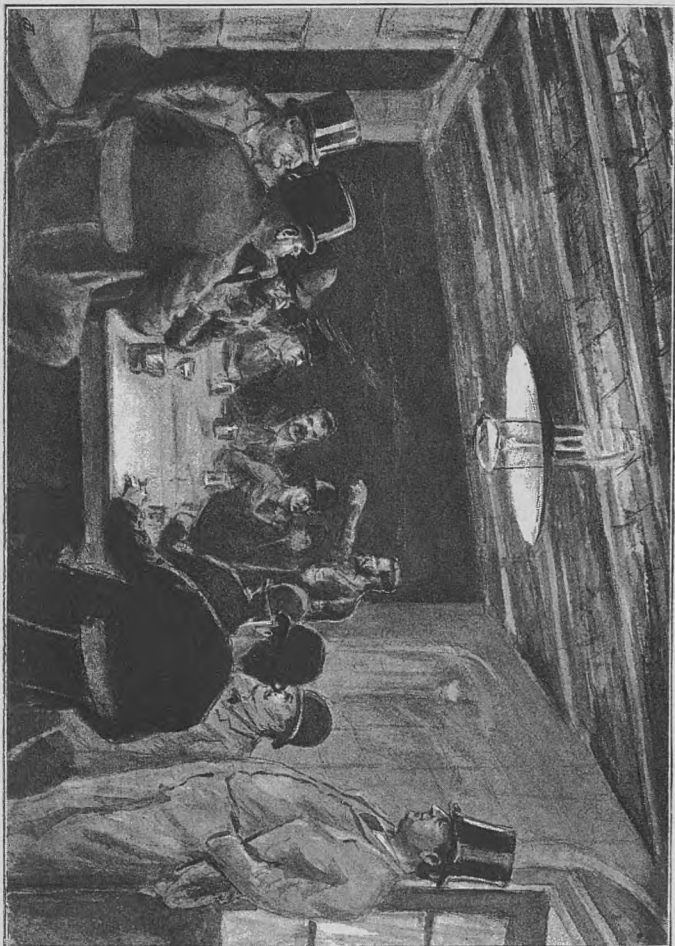
»Glimrende,« svarede han, »Forretningen gaar flydende, derfor har jeg ogsaa tænkt paa at gøre mine Venner en Glæde. Maa jeg ikke invitere Dem alle imorgen Formiddag til koldt Bord hos mig, men jeg siger udtrykkelig, det er kun koldt Bord.«

Alle takkede, de kendte af Erfaring, hvad Værten kunde stille paa Benene, naar han vilde, men stor var Overraskelsen, da de kom næste Dag. Midt paa det sirligt arrangerede Bord stod et kolossalt Stykke Is, garneret med Vandkaraffer og Glas, det var alt.

»Jeg har inviteret D'Herrer paa koldt Bord,« sagde Værten høfligt smilende, »maa jeg bede Dem tage for Dem af Retterne.«

Betuttet saa' Gæsterne paa hverandre, men Manden havde Ret, og Humøret blev snart løftet, da nogle Velhavere rekvirerede en større Ladning Vin.

En ejendommelig lille Beværtning derinde var i sin Tid »Kirsten Pils Kilde«. Den flød kun 2 à 3 Gange om Aftenen, og bestod i et Kar, fyldt med Vand, der stod bag en malet Opsats, men Besøget var mærkværdig nok meget betydeligt. Kun om Søndagen var Kilden, underlig nok, løbet tør.

I den nyere Tid er det især Nimb, Wivel og Neiendam i Bazaren, der har gjort sig fordelagtig bekendt hos det tivolibesøgende Publikum. Glemmes maa dog ikke Fru Meiers Beværtning ved Siden af Teatret, særlig fordi den bliver besøgt af alle Artisterne. Specielt om Formiddagen er der ofte en babyolonisk Sprogforvirrig, tyske, franske, engelske, danske og svenske Bemærkninger krydser hverandre, og ret kuriøst er det at høre den Færdighed, adskillige af Kunstnerne ejer til at changere fra det ene Lands Sprog til det andet.

Den mest populære Vært paa Institutionen for Tiden er dog sikkert Fregattens snart europæiske »Admiral« Thor Jensen. Han lejede for nogle Aar siden Kildepavillonen, og var da en forholdsvis ukendt Mand, men hans Jovialitet og noble Behandling af sine Gæster gjorde, at efterhaanden en stor Klike af Skuespillere og Journalister søgte ned til ham, og da der var adskillige gode Hoveder imellem dem, trak de det øvrige Publikum med derned, hvem det morede at høre Vittigheder og Brandere summe om Ørene paa sig. Med en Behændighed, der søger sin Lige, forstod han at holde de mest forskellige Elementer i Tømme, at samle alle Hoveder fra yderste Højre og yderste Venstre under én Hat, og bevislig er det, at selv om indtil 40 Mennesker har været samlet om Bordene, der blev rykket sammen, og der er opstaaet Kævleri mellem forskellige Partier, har han altid været Mand for at jævne Trætten, beskytte de Svagere, og bringe den gode Stemning tilveje igen.

Nu har han i flere Aar været Vært paa Fregatten og han har ved sin forstandige, hensynsfulde Optræden

dernede, paa dette vanskelige Sted, formaet at forøge sin Popularitet.

Han og Rantzau, hvem vi senere skal komme tilbage til, hører upaatvivlelig til Etablissementets mest populære Kræfter.

V.

Koncertsalen. Hans Christian Lumbye.
Balduin Dahl. C. C. Møller. Georg og Carl Lumbye.
Harmoniorkestret.

Fra Tivolis Koncertsal er den kommen, denne Sans
for god Musik hos det store, brede Lag, som man for-
gæves vil søge efter i de to andre skandinaviske Lande.

P. Engell: Tivoli

Se engang i Stockholm, udenfor »Blanche« eller »Berns Salon«, der sidder det fine, kunstforstandige Publikum paa de reservede Pladser og nyder Sveagardens eller et andet Orkesters gode Musik, medens det almindelige Folk staar gabende paa den anden Side af Vejen og lader Tonerne, som en anden Klingklang, gaa ind af det ene Øre og ud af det andet. Og ligedan er det i Christiania, om muligt er Forholdet der endnu værre.

Til at begynde med var Respekten for Koncerten i Tivoli heller ikke stor. De fleste Herrer tillod sig ugenert at ryge Cigarer, trods det strænge Forbud, og først da Opsynsmændene fik Paalæg om, uden Hensyn at vise enhver Døren, der viste sig med en tændt Cigar i Lokalet, lykkedes det at bringe Ro og Orden tilveje, og der var neppe gaet tjorten Dage før Folk af alle Stænder samledes dernede for at lytte til de Lumbyeske Toner, og det lille Oldenborrehus, som Folkevittigheden døbte den første Koncertsal, var fuld hver eneste Aften.

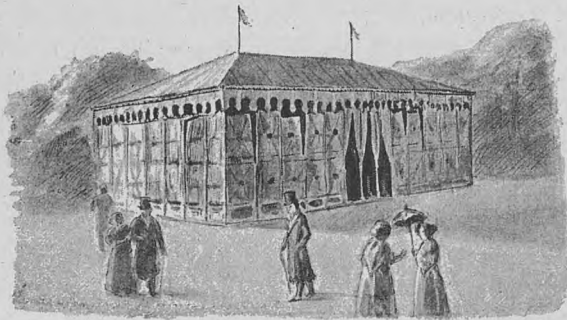
Carstensen vidste nok, hvad han gjorde, da han valgte Lumbye til Musikdirektør paa Etablissementet. Allerede som Trompeter ved Hestgarden havde han gjort sig bekendt ved sine Dansekompositioner, der hurtig blev uhyre populære; men da han, efterat den ældre Strausz i 1839 havde gæstet København med et stort og udmærket Orkester, gik det op for ham, at sligt maatte han ogsaa kunde lave, og hvor meget han end beundrede de Strauzsiske og Lannerske Valtse. syntes han dog, at der inden i ham laa tusinder af ufødte, sprudlende Melodier, som kun ventede paa en Lejlighed til at vise sig for Verden.

Og han skrev, og han samlede Orkester, og han indstuderede, og da han saa begyndte med sine Koncerter

i Hotel d'Angleterre, var Tilløbet uhyre og hans Succes fastslaaet.

Ja endog en saa stræng Dommer og kræsen Kritiker som J. L. Heiberg omtalte ham med den største Anerkendelse.

Man maa imidlertid ikke tro, at han strax blev Enehersker i Concertsalen, nej dertil var Kontrolkomiteen altfor forsigtig. Han maatte spille afvekslende med Braunsteins Hornmusik; men at Forholdet var godt mellem

de to Direktører ses bedst deraf, at Lumbye komponerede en Telegrafgallop, hvori begge Orkestrene deltog.

Det varede imidlertid ikke længe før Braunstein maatte vige Pladsen. Publikum udtalte altfor tydelig sin Sympati for H. C. Lumbye, til at Direktionen længe kunde være i Tvivl om, hvem den absolut burde holde paa, og fra den Tid herskede han nu i henimod 30 Aar som absolut Monark paa Musikens Omraade i Tivoli.

Ganske vist forskrev Direktionen i Aarenes Løb forskellige fremragende udenlandske Musikdirektører til at

optræde som Gæster. Hver af dem havde naturligvis sine Fortrin, og endel af dem stod sikkert i musikalsk Kundskabsfyldte over den danske Musikkdirektør, der lige til sin Død beklagede, at han ikke havde faaet den videnskabelig teoretiske Uddannelse, som er til stor Hjælp for enhver Musiker, men kun faa af dem var ham jevnbyrdig i Genialitet; han ejede nemlig det, man i Kunstens Verden kalder »Gnisten«.

Dertil kom, at han var i høj Grad elsket af sine Musici, de vilde alle gerne være gaaet i Ilden for ham, og ret betegnende er de Ord, han sagde til en tysk Musikkdirektør, som vilde jage to af sine Trompetere bort. Hele hans Orkester rejste sig da og raabte, at skulde de to gaa, gik de alle som én.

Musikkdirektøren maatte bide i det sure Æble, men da han beklagede sig til Lumbye, sagde denne med et godmodigt Smil: »Véd Du hvad, de har i Grunden Ret. Man skal altid behandle sine Folk, som man vil, at de skal behandle én igen.«

Og i de Aar fik hans Kompositionstalent Lejlighed til at sætte de skønneste Blomster. Det var d. 22. August 1846 at Concertsalen som sædvanlig var fuld af et glad, festlig stemt Publikum; man vidste, at Lumbye havde komponeret en ny Dans, og det var altid en Begivenhed, om end af de mindre; men da saa Champagnegalloppens jublende, gnistrende, elektriserende Toner fløj gennem Salen og fik Folk til, som i en Feberrus, at hoppe paa Sædet, og med Magt tog Sjæl og Øre fangen, da var Ævret opgivet. Gang efter Gang maatte den spilles da capo, og tilslut rejste Publikum sig op og raabte som med én Mund: »H. C. Lumbye længe leve!« Alle følte,

at her var skabt et genialt Værk, og de havde Ret, thi den Melodi er vandret Verden rundt og allesteder hørt med Begejstring.

Det Lune, han var i Besiddelse af, var beundringsværdigt. Har mon nogen efter ham skabt noget saa morsomt som »En Tour paa Dyrehavsbakken«?

Og den Stemning, han ejede, var ligesaa forbausende, thi hvem gør ham hans »Drømmebilleder« efter?

I 1846 gav Kong Christian VIII ham et Stipendium for at han kunde uddanne sig i Paris. Der optraadte han gentagne Gange som Orkesterdirigent og gjorde megen Lykke, specielt med »la resignation«, en Vals, som han komponerede derovre, »Champagnegallop« og »Drømmebilleder«.

I det Hele taget har Udlandet gjort alt hvad det formaade, for at berøve os ham, og ingensteder er han bleven mer feteret end i Tyskland og Rusland.

Da han første Gang kom til Wien, hvor han optraadte paa Leopoldstädter Teater, var det Aftalen mellem Strausz og hans Orkester, at han absolut skulde pibes ud, de vilde ingen Konkurrence have; men da de kom derhen, var Publikums Holdning saaledes, at de ikke vovede at udføre deres smukke Forsæt, og da Lumbye saa spillede »la resignation«, var gamle Strauzs selv afvæbnet, og han klappede som en Begejstret.

Da han optraadte i Berlin, skete det første Gang i Krolls-Garten. Gamle Strausz med Orkester spillede den ene Aften og Lumbye den anden, og desuagtet blev det en kolossal Succes.

Der hørte de for første Gang »Amelie Vals«, om hvilke en begejstret Kritiker skrev, at det sikkert var et

Potpourrie over nordtyske Folkemelodier, medens alt var undfanget i Lumbyes egen Hjerne, og der komplimenterede Meierbeer i høje Toner Komponisten for hans Tonemaleri »En Sommeraften paa Møens Klint«.

Senere kom han ofte til Berlin, hvor han altid var hjertelig modtaget. Ved et Besøg dernede forærede det tyske Orkester ham en Taktstok, hvorpaa alle Deltagernes Navne var indgraveret, og en af Musikerne havde skrevet en Sang til hans Ære, som alle Medlemmerne afsang i meget højtidelig Stemning.

Hans Tournée gennem de russiske Storbyer blev et komplet Triumftog, rigt paa Guld og Ære.

Men hvad der først og fremmest maa nævnes til hans Pris er, at han var den første, der udenfor Musikforeningen vovede at bringe de store Komponisters Symfonier frem for det almene Publikum.

Gade og Hartmann rystede paa Hovedet over hans Dristighed, tilmed da han i den første Tid maatte give disse Koncerter for egen Regning; Tivoli var nemlig lukket om Lørdagen, men for hver Uge, der gik, kom der mere og mere Publikum til, og Resultatet er, at nu danner »Symfonikoncerterne« en fastslaaet Del af det musikalske Program paa Etablissementet.

Betegnende er den Interesse, som Bournonville nærrede for Lumbye. Den store Balletkomponist og den geniale Dansekomponist fandt snart hinanden.

Naar de videnskabelige Komponister ikke kunde finde det rette musikalske Udtryk for Balletmesterens Tanker, kom han altid op til L. paa Toldbodvejen Nr. 4, og næsten altid gik han trøstet og hjulpen derfra.

Saaledes skete, da de indstuderede: »Fjernt fra Danmark« eller »Et Kostumebal ombord«.

Masser af Melodier var skreven og kasseret til Indianernes Krigsdans. Det syntes, som om Inspirationen fuldstændig svigtede Komponisten.

Bournonville var fortvivlet.

Men i sin Nød kom han som sædvanlig til at tænke paa Tivolis Musikdirektør, og afsted stormede han til ham.

Han ringede paa, jo Lumbye var heldigvis hjemme, og ind løb Balletmesteren paa lette Fjed i Arbejdsværelset, hvor Komponisten sad i Lænestolen og klimprede paa Violinen.

»De maa hjælpe mig, kære Lumbye,« raabte han, »jeg er nærved at opgive Ævret.«

»Hvad er der, Hr. Balletmester?« spurgte Lumbye og rejste sig rolig, »hvormed kan jeg være Dem til Tjeneste?«

»Hvormed, kære Ven? — Tænk Dem, dette geniale, begavede Menneske, der skriver Romancer og Sonater og al anden Musik, saa man forbauses over det, kan ikke skrive mig en Krigsdans for en Flok Indianere, som der er Farve over eller Karakter i.«

»Hm! hvorledes har De tænkt Dem det? Tempo etc.«

»Saaledes!«

Og Bournonville nynnede en eller anden improviseret Melodi, og gjorde endel Pas, faldt ud med Hug til højre og venstre, og var grum og rædselsfuld at se paa.

»Ja men Gud bevares!« sagde Lumbye, »det er jo ganske simpelt, saadan maa den altsaa være.«

Han gik hen til Klaveret, satte sig ved det og spillede:

»Tshim da, da da da da Tshim da

Da da da da Tshim da da da Tshim da da da Tshim da da!«

Og saaledes blev han ved, indtil han havde spillet den nu saa bekendte Melodi tilende. Da han var færdig, vendte han sig rolig om og sagde: »Ønsker Hr. Balletmesteren mere, jeg er parat!«

Men Bournonville stod som himmelfalden. — »Og det har det Menneske ikke kunnet finde paa, det er saa simpelt, og saa træffer det alligevel Sømmet paa Hovedet, — det er saaledes, som det skal være, det kan ikke være andet. De ejer Guddomsgnisten. Tak! Tusind Tak!«

Lumbye svarede blot stille og beskeden: »Det glæder mig, at De kan benytte den, nu skal jeg skrive den ned, og om et Par Dage skal jeg sende Dem det Hele, omhyggelig arrangeret.«

Som sagt saa gjort. Efterverdenen véd, hvor megen Opmærksomhed denne karakteristiske Melodi altid vækker, men Datidens klassiske Musikere rynkede paa Næsen og sagde:

»Talent har han, — men Musik, Musik har han ikke meget inde af.«

Det var ejendommeligt, hvor forskellig Inspirationen kom over ham. Stundom kom han hjem fra et eller andet Gilde, og sad da et Øjeblik og blundede i sin Lænestol. Paa engang paatrængte der sig ham en ny Vals eller Gallop, der stod lyslevende for ham, han ilede hen til Klaveret, spillede den igennem, og naar Morgensolen brød frem, laa Partituret færdig paa hans Skrivebord.

Ofte skete det, naar han sad sammen med Familjen ved Middagsbordet, saa hed det sig altid fra Konen eller

Børnene: »Aa Herregud, spis nu først, Maden bliver kold. Bliv nu Fatter!«

Men »Fatter« blev ikke ved Bordet. Maden var ofte uspiselig, førend den musikalske Tanke var realiseret, men Lumbye var alligevel inderlig tilfreds, han havde jo frelst en ny Melodi fra Tilintetgørelsen.

Han var overordentlig samvittighedsfuld i den Henseende, fik han en ny Melodi i Hovedet, naar han gik paa Gaden, strax maatte han op i en Gadedør og notere den, og det var hans stadige Raad til sine to Sønner, Georg og Carl: »Notér, Børn, notér enhver Melodi, som Eders Tanke skaber, den vil altid komme til Nytte.«

De fortryder ofte, at de ikke har fulgt Faderens Lære.

Lumbye elskede Fugle, naturligvis specielt kviddrende, syngende Exemplarer. En sjælden Harzerkanarieugl var hans særlige Yndling; de Triller, den kunde slaa, og de Melodier, den kunde fløjte, skal have været forbausende.

En Dag var Digteren Erik Bøgh oppe hos ham; de talte sammen om Musik, om de nyeste Vaudeviller o. s. v.; men paa éngang bliver Lumbye aldeles aandsfraværende.

»Ikke sandt, Lumbye?« siger Bøgh.

Intet Svar.

»Men hvad er der i Vejen? De er jo gaaet fuldstændig fra Koncepterne.«

Endelig gik det op for B., at det var den lille Virtuos, der fuldstændig havde taget Lumbyes Opmærksomhed fangen. Som en Hypnotiseret stod han og hørte paa dens Præstationer.

Da den omsider holdt op, vendte han sig om til Digteren og sagde: »Ikke sandt, kære Ven, saadan noget

som det lader vi nok være at efterligne, der staar al vor Kunst stille. Det er et mægtigt Naturgeni.«

Som et Bevis paa, hvor skattet han var i Tyskland, kan anføres, at der findes et stort Litografi, omtrent i hvert Hus dernede, bestaaende af lutter Portræter af berømte Komponister. Af danske findes kun N. W. Gade og H. C. Lumbye.

Hans Kompositioner er udkommen hos et af de allerfineste Firmaer i Leipzig, nemlig »Breitkopf og Hartel«, der ellers paa deres Forlag kun havde rent klassiske Ting.

Som tidligere omtalt ledede Lumbye Musikken i Tivolis Koncertsal i henimod tredive Aar, og bidrog mægtig til at vække Sansen for god Musik hos de store, brede Lag.

Og var han genial som Musiker, var han tillige det bedste Menneske af Verden, hjælpsom som Kollega, gemytlig og prægtig som Kammerat. Tal engang med de gamle Musikere, der har spillet under ham, og de udbryder alle som én: »Nej, saadan en Mand som Hans Christian Lumbye faar vi aldrig igen.«

*

*

*

Da Lumbye i Aaret 72 trak sig tilbage fra Dirigentpladsen, var Spændingen stor: Hvem skulde blive hans Efterfølger?«

De fleste holdt paa hans Søn Georg, som ved forskellige Lejligheder havde vikarieret for den Gamle, og vist sig som en habil Orkesteranfører; han var tillige bekendt som en begavet Komponist og en dygtig Teoretiker.

Men Direktionen var af en anden Mening; den konfererede med Gade og Hartmann, og Resultatet blev, at Balduin Dahl, som tidligere havde været Anfører for Hornmusikken, gjorde det store Spring op paa Dirigentpladsen i Koncertsalen.

Nægtes kan det ikke, at Valget vakte almindelig Forbauselse, og Oppositionen nærmedes hovedsagelig af Musikerne, hos hvem Dahl ikke var fint Papir, dertil var han for meget Militær; og han var ogsaa fuldstændig militært opdragen af en streng Fader.

*Han spillede under denne foran Tivolis Pantomimeteater, og var da til Prøve en Dag.

»Du spiller galt, Dreng!« raabte Faderen til ham, »om igen!«

Dahl adlød, men Resultatet var det samme, stadig uheldigt.

»For Fanden, Dreng, kan Du da ikke gribe rént, hør nu, Hvalp, saadan er det, saadan! Naa, hvad siger Du saa?«

»Jeg siger,« svarede Balduin, »at jeg er en Mand, der har Kone og Børn, og jeg behøver ikke at lade mig kalde Hvalp og Dreng.«

»Snak, Du er min Dreng, og saalænge Du staar under min Kommando er Du kun en Hvalp for mig.«

»Fa'er har egentlig Ret!« svarede Sønnen og spillede videre.

Og samme Lydighed, som han havde været nødt til at vise overfor sine Foresatte, forlangte han af sine Musikere. Han var ikke deres Kammerat, men deres Kommandør, og han forlangte streng Disciplin.

Energisk var han imidlertid, han bragte den ene store Nyhed fra Udlandet frem efter den anden, og ved en Ihærdighed og en Flid, der var aldeles forbausende, arbejdede han sig op til at blive en særdeles duelig Dirigent. Han elskede de store Effekter, nogen fint udviklet Smag var han ikke i Besiddelse af.

I Løbet af nogle Aar erhvervede han sig et Publikum; da kom det ulykkelige Misgreb, at han hædrede Feltmarechal Moltke, da denne aflagde Besøg i Koncertsalen, ved at spille: »Heil Dir im Siegeskrantz!« til hans Ære.

Publikum blev aldeles som rasende, Direktionen forbød ham at gaa igennem Haven om Aftenen, da han sikkert var bleven lynchet, og lod ham fæрге over Stadsgraven, og en Pibekonzert var sat igang Aften efter Aften. Bleg, men fattet stod han paa Dirigentpladsen og tog imod Salven, — »de bliver vel trætte engang,« tænkte han og tilslut blev de da endelig kede af det.

Saa begyndte han paa at genopbygge sin tabte Popularitet. Det var svært, næsten umuligt, men han var energisk som faa, og endelig lykkedes det ham. I de senere Aar var han altid vis paa at have et stort og forstaaende Publikum, specielt til sine Symfoniaftener, til

hvilke Programmet gennemgaaende var særdeles udvalgt. Privat kostede han umaadelig meget paa Musiken til Tivoli, og ved sin Død efterlod han sig da ogsaa et Bibliothek saa stort som faa Direktører er i Besiddelse af.

Han var ingen stor Begavelse, neppe en af hans Kompositioner vil overleve ham i mange Aar, men han var en flittig, viljekraftig og energisk Dirigent.

Hans Regeringstid i Tivoli var ikke rig paa store Begivenheder, thi selv om han forskrev de store Værker af fremmede Mestre, svarede Evnen til at udføre dem neppe til Viljen.

* * *

Samtidig med, at Balduin Dahl flyttede fra Hornmusikpavillonen op i Koncertsalen, byggede Direktionen Harmoniorkestret, for hvilket C. C. Møller blev Musikdirektør.

C. C. er en af Københavns Yndlinge, en dygtig Teoretiker, en begavet Komponist og udmærket Dirigent, der har udfyldt sin Plads i en Aarrække ved Folketeatret til almindelig Tilfredshed og senere høstet Laurbær i Sverrig og Rusland. Intet Under derfor, at han strax samlede et stort Publikum omkring Kiosken tæt ved Indgangen.

Folkestemningen forlangte imidlertid stedse stærkere det Lumbyeske Navn knyttet til Etablissementet, specielt efter en Koncert, som Georg, efter sin Tilbagekomst fra Stockholm, hvor han i en Aarrække dirigerede i

Blanches Café, gav om Formiddagen paa Tivoli og ved hvilken han gjorde megen Lykke. Direktionen gjorde ham saa ogsaa til Orkesterdirigent for Harmoniorkestret, og de to gamle Venner skiftedes nu til at anføre de fire Afdelinger. Da Balduin i Aaret 1890 afgik ved Døden, var Lumbye selvskreven til at blive Direktør i Koncertsalen, og han har hævdet denne Plads med saadan Applomb og slig en musikalsk Dygtighed, at han har slaaet alle smaalige Kritikere og Misunderes Bagtalelse til Jorden.

Han er født elvte Dagen efter at Tivoli blev aabnet. Georg Castensen stod Fadder til ham, og ham er han opkaldt efter. Allerede som ganske ung viste han et betydeligt Kompositionstalant, en Mængde Danse, alle overordentlig melodiose, skylder ham deres Tilværelse, ligesom

han har komponeret en Suite smukke Romancer, bl. a. »Du brune Hjort«, og en Operette til Folketeatret med Text af Erik Bøgh, kaldet »Hexefløjten«.

Han er endnu ikke 50 Aar, man har derfor Ret til at vente meget af ham.

*

*

*

Nu havde Direktionen imidlertid faaet Blod paa Tanden, det gamle Lumbyeske Navn havde vist sig at

være et Trækplaster, der ikke var til at foragte, og selvfølgelig engagerede de Carl til at afløse Georg i »Harmonien«.

Han havde altid været den mest praktiske af alle gamle Lumbyes Børn. Kompositionstalent ejer han, det er lidt barokt, men han kan være ustyrlig morsom, dog for ham galdt det om at sikre sin Fremtid, og saa lod han sig engagere som Dirigent paa alle de fremragende Variétéer, naturligvis efterhaanden; men desuden virkede han i Kommuneskolerne som Sanglærer.

Som han er elsket dér!

Det bedste Bevis derpaa er, at den første Aften, da han optraadte som Dirigent paa Tivoli, var der smækfuldt ved Harmoniorkesteret. Buketterne blev i hundredevis kastet op til ham, han bukkede, og var

glad; men trykket op i en Krog stod to smaa Pigebørn med et Par Buketter, bundne af hele Klassen, de skulde overrækkes den elskede Lærer, og nu kunde de ikke komme til, der var alt for mange Folk, der stod i Vejen.

Heldigvis fik en ældre, formaående Mand Øje paa dem, han forhørte sig om Grunden til deres Sorg, og trængte sig igennem Mængden hen til Dirigentpladsen.

»Sé her, kære Lumbye, er et Par Beundrere, der gerne vilde overrække Dem et lille Bevis paa deres Taknemmelighed,« sagde han.

Saa løftede han Børnene op til ham, og Carl fik Buketterne, men han fik Taarer i Øjnene, og Blomsterne blev gemt meget længere end alle de andre.

* * *

Vi kan næsten gennemgaa alle Europas mest bekendte Navne, naar vi nævner de Kunstnere, der er optraadt i Tivolis Koncertsal, Trebelli, Bøtel, Ødmann, Olivier Métra, Studentersangforeningerne fra Upsala og Lund o. m. fl. har tilstrækkelig stemplet denne vor Hovedstads fineste Sommerkoncertsal, som det den er, »af første Rang«, men højt over alle andre lyser i Mindet Navnet

Hans Christian Lumbye

og det vil bevares fra Slægt til Slægt.

VI.

De dramatiske Forestillinger. Operetter. Revuer. Paa det aabne Teater. Variétéer.

Tivoli har egentlig aldrig lagt særlig Vind paa den dramatiske Kunst, den er paa dette Etablissement kun bleven dyrket periodisk.

Stundom har den vegeteret derinde et Par Aar i Træk, saa er den forsvunden, for saa atter at komme tilsyne efter en Tids Forløb, men det var Synd at sige, at Institutionen nogensinde har forkælet den.

De første Forestillinger, hvortil de Besøgende fik Adgang, gaves ovenikøbet ikke paa Etablissementet, men paa Vesterbros Teater, der laa tæt op til Tivoli. Direktionen associerede sig med et fransk Vaudevilleselskab, der optraadte derinde, og saavidt vides var Overens-

komsten til Gavn for begge Parter. Noget synderligt stort Udbytte for det, allerede i 1846, populære Etablissement, har det dog neppe givet, thi der fandt ingen Fortsættelse Sted.

Først i Halvtredserne benyttede Tivoli sig af sit Privilegium, til at give dramatiske Forestillinger.

Paa det lille aabne Teater, hvis Udstyrelse, Maskineri etc. var i høj Grad primitiv, fik de nogle Provinsskuespillere fra Helsingør til at spille endel Farcer og Vaudeviller.

Der er ingen Tvivl om, at Tingen havde betalt sig, hvis den blot var greben rigtig an, men desværre var den artistiske Ledelse betroet til den, senere som en københavnsk Original, bekendte Skuespiller Iversen, og dermed var alt slaaet ihjel.

Istedetfor at give Smaating, der ikke spillede mere end højst en halv Time, foretrak han at indstudere Stykker, helst Lystspil der varede sine halvanden Time, og var han endel under Paavirkning af den hjemlige Finkel, noget der kunde hænde, kunde Komedien godt trække et Kvarter længer ud.

At Folk ikke fandt sig i dette, er en Selvfølge.

Det viste sig, at naar der f. Ex. blev opført H. C. Andersens: »En Komædie i det Grønne«, stod Folk støt og rolig dernede og var himmelglade, men gav han en af de langstrakte Komædier fra Sytten Hundrede og Hvidkaal, var Ævret strax opgivet.

Den resulterende Følge var naturligvis, at dette Forsøg blev opgivet, tilmed da Hr. Iversen, naar han troede sig krænket af det højstærede Publikum, gav sig til at skælde det ud fra Scenen og med lydelig Stemme

forkyndte dem: »at de var Idioter, der ikke var værdig at løse hans Skotvinge, at han vilde blæse dem noget, og at han havde ligesaa meget Forstand i sin lille Finger, som de i alle deres Kroppe tilsammen, o. s. v. o. s. v.«

Det eneste Udbytte for Samfundet var, at Hr. Erik Bøgh, der blev opmærksom paa Skuespiller Helsengreens Talent, fik ham engageret til Casino og pousseret frem.

Han blev, som bekendt, senere en Pryd for vore Sekondteatre.

Atter laa det brak i lang Tid, thi at det Orlamundtske Selskab i 1864 gav en Række Forestillinger, var omtrent uden Betydning, idet Besøget var saa ringe, at Skuespillerne, der agerede paa Deling, hver kun tjente ca. 8 Mark om Ugen, og det uagtet der var Koryfæer som Carl Wulff og Ferd. Schmidt imellem de Optrædende.

Først i 1874 kom Cirkusteatret til Ære og Værdighed, idet Direktør Frd. Müller, der om Vinteren havde Odense som Station, overtog Ledelsen. Han engagerede fremragende Kræfter, som Ferd. Schmidt, Kirchhejner, en svensk Primadonna Fru Bergstrøm, Fru Helga Bluhme, Herrerne Jul. Jakobsen, Jul. Larsen o. fl. En to Akts fransk Operette »Giroflé-Girofla« var Introduktionen, og alt var tilsyneladende i den skønneste Orden, da saavel Publikum som Presse tog venlig imod dette nye Forsøg. Den næste store Operette: »Det store Lod«, var man ikke saa heldig med; Tilløbet kom først, da Direktionen gjorde et heldigt Greb med at sætte 2. Akt af »Orpheus i Underverdenen« paa Programmet. Stemningen imod Tyskland var dengang ikke synderlig venlig, og da Ferd. Schmidt, der spillede »Jupiter«, havde ma-

skeret sig som »Kejser Wilhelm«, blev han den første Aften modtaget med stormende Jubel. Kirchhejner var desuden overordentlig flink som »Pluto«, og da Akten gik i det rette Farcetempo, trak det Aften efter Aften fuldt Hus i den tarvelige Træbygning.

Men den tyske Gesandt forstod Sagen anderledes. Han greb Tyren fat ved Hornene.

En Aften havde han som saa mange andre overværet Forestillingen i Cirkus, og blev da aldeles forfærdet over at sé sin »gnäd . . . Kaiser« parodieret paa den Maade.

I en Fart kørte han til Udenrigsministeren og klagede, og denne som øjensynlig følte sig højlig indigneret, svor paa, at han ikke havde Anelse om denne skrækkelige Forbrydelse, men at den behørige Afstraffelse øjeblikkelig skulde finde Sted.

Der blev skreven til Politidirektøren og Ferd. Schmidt blev kaldt op til ham.

»Véd De, at De er missliebige, min kære Schmidt?« sagde denne.

»Nej,« svarede Schmidt, »hvorfor?«

»Hele det tyske Rige er i Oprør for Deres Skyld. De har jo lavet Jupiter om til »der greise Kaiser.«

»Jeg!! — Sandelig om jeg begriber hvor de Mennesker er falden paa den Idé, det maa være sket ganske tilfældig, hvis der er noget i det.«

»Naturligvis. Men det er bedst at undgaa et nyt 64. Gør derfor mig den private Tjeneste at lægge en anden Maske til i Aften, saa er hele den Historie ude af Verden.«

»Med største Fornøjelse. Er der ellers noget til Tjeneste?«

»Ikke det mindste. Farvel min kære Schmidt.«

»Farvel Hr. Politidirektør.«

Operetten morede dog i Fremtiden ikke nær saa meget, som ved de tidligere Opførelser.

Efterhaanden syntes Interessen for Forestillingerne at tabe sig endel, men Besøget var dog stort nok til, at de rigelig kunde betale sig, men da den fra Morskabsteatret bekendte Forfatter Sv. Sv. havde leveret en Art Revue, som gjorde komplet Fiasco og kun gik et Par Aftener, var det ved at sige stop. Publikum nedlagde en energisk Protest.

Den næste Dag gik Forfatteren rundt paa Etablissementet og spurgte efter Direktøren.

»Jeg maa tale med ham, — jeg maa absolut tale med ham,« sagde han.

»Hvad i al Verden vil De tale med ham om?« spurgte Ferd. Schmidt, »han er Dem vist ikke saa venlig sindet.«

»Jeg vil kun kondolere ham af ganske Hjerte,« sagde Digteren, »for saadan en Vandgang er dog noget!«

Jeg tror, heldigvis for ham, ikke at han traf Direktøren.

Sæsonen gik saa slidelig hen, uden stort Udbytte, uden Skandale, men ogsaa uden nogen betydelig Succes, og da »Beni-Zoug-Zoug-Araberne« maatte kaldes til Assistance til Slutningen, for at redde Æren, vidste enhver, at nu var Ævret opgivet for næste Aar.

Ganske rigtig. Komediens gik atter ind, men kun for som en anden Fugl Phønix, at hæve sig af sin Aske i

Aaret 1884, da Vilh. Petersen overtog Direktoratet, med Forpligtelse til at give den fra Morskabsteatret bekendte Sommerrevue, forfattet af d'Hrr Wulff og Markussen.

Det blev en Succes, som der endnu tales om i København, og som selv den sidste Sommerrevue paa Nørrebro ikke har kunnet overstraale, thi det maa erindres, at til Tivoli skulde først betales særskilt Entrée, og saa løses meget dyre Billetter til Teatret, ligesom der aldeles savnedes den for alle ægte Københavnerne saa kære Beskæftigelse, at ryge, spise og drikke, medens de hørte paa og nød Branderne og Vittighederne.

Ikke mindre end 100 Gange i Træk gik dette Stykke for fuldt Hus, baaret frem af Fred. og Elisabeth Christensen, Fru Fanny Petersen samt Fru Witzleben, og foruden det kolossale Bifald og de Penge der høstedes, nød de Spillende tillige den Ære, at Kronprindsregenten med Gemalinde, Børn og Følge, gæstede Teatret i den »för tilfället« indrettede Kongeloge, for at sé paa Præstationerne.

Hans Majestæt Kong Georg af Grækenland og Prins Valdemar var stadige Gæster paa »Revue-teatret«. De kom altid inkognito, kun ledsaget af en Kavalér.

En Aften arriverede den førstnævnte noget sent, der var ikke en Plads at opdrive, undtagen i det tarvelige Parterre. — Resigneret satte Kongen sig paa den støvede Bænk, men da han i samme Øjeblik opdagede en ledig Stol i Iste Parket, gik han derned og tog Plads.

Han havde imidlertid gjort Regning uden Kontroløren.

Denne var en Mand, der nok vidste hvad han gjorde.

»Har De Billet til Brandvæsenets Plads?» spurgte han. »Er De maaske Brandinspektør?»

Nej, det var Kong Georg da ikke.

»Hvor kan det saa falde Dem ind, at sætte Dem her? De maa flytte Dem strax, i en Fart!«

»Aa det haster vel ikke saa stærkt.«

»Jo, det haster netop stærkt, for kommer Inspektøren, faar jeg en Næse.«

»Ja, saa er det vel nødvendigt.«

Smilende rejste Kongen sig fra Stolen og gik tilbage i Parterret, men neppe havde han indtaget sin gamle Plads, før Kontrolløren stod ved Siden af ham, med det ynkeligste Ansigt af Verden.

»Deres Majestæt maa endelig undskylde,« stammede han, »jeg anede jo ikke — at det var Dem, — men en af mine Kolleger fortalte mig det, — havde jeg vidst at...«

»Ja, det er godt,« afbrød Kongen ham smilende, »De har kun gjort Deres Pligt.«

»Nej, min Pligt var, at tage Hensyn til Deres Majestæt, og det har jeg forsømt, ak Gud! Dersom De blot vil tilgive mig for denne ene Gang, skal jeg aldrig gøre det mere . . .«

Stakkelen var grædefærdig, og vedblev at klage, lamentere og forstyrre Komediens, indtil Majestæten endelig rakte ham Haanden, forsikkrede ham, paa sit Æresord, om sin fuldkomne Tilgivelse, og Manden fjernede sig endelig glædestraalende, et Tokronestykke rigere, end da han kom.

Revueen gik i det Hele taget med Opførelserne i Provinsen 230 Gange.

Næste Aars Revue gik saa taalelig, uagtet »Frederik«

og »Lisbeth«, de to populære Kræfter, var engageret til Folketeatret, og jo kun for den enes Vedkommende kunde blive erstattet af Hr. Ferd. Schmidt, og tredie Aars Revue gjorde sig ikke, uagtet den bevislig var finere og vittigere end nogen af de andre.

Saadan er Publikums Smag. Aldeles uberegnelig.

Dermed var Revuernes Tid i Cirkus forbi, men de fortsattes derimod næste Aar paa det aabne Teater, under Direktion af Fred. Christensen.

Allerede den foregaaende Sæson havde Christensen og Hustru samt Forfatteren til denne Bog prøvet paa om det lod sig gøre, at opføre Smaaoperetter deroppefra, og da Publikum modtog Forsøget med stor Venlighed, blev et mindre Selskab engageret.

Det bestod af Damerne Fru Christensen og Frk. Lincke, samt Herrerne Christensen, Alfr. Møller, Anth. Jensen og Engell.

Der opførtes Farcer, Operetter, en Sommerrevue af Hr. Kjærulff, samt et morsomt men ubestemmeligt Stykke »Københavnere under aaben Himmel«, af Hr. P. Fristrup.

Alt slog an, og Foretagendet syntes grundfæstet, da kom Udstillingsaaret, Direktionen mente, at Udlændinge neppe forstod det danske Sprog, og Komedien var atter hjemløs.

Ganske vist kom den atter til Hæder og Værdighed ved de bekendte Japaneserfester, idet tre af de gamle Kræfter blev engageret til at spille en Japaneserrevue.

Den slog an, trak Hus i en Maaned, men saa rejste Bærerne, Fred. Christensen og Hustru bort, og senere har Komedien hvilet derinde.

Naar mon den atter rejser sig som en Fugl Phønix af sin Aske?

*

*

*

Paa en meget stor Del af Tivolis Besøgende, navnlig den glade Ungdom har Variétéerne og Sangerindepavillonerne altid udøvet en særegen Tiltrækningskraft.

Ligefra det engang saa populære »Slukefter« med Træet i Midten, indtil vore Dage, hvor »Kisten« og »Fregatten« er det eneste, der er tilbage af fordums Herlighed, Gudbevares, de er saamænd gode nok, har syngende, unge, kortskjortede Damer af vor egen Nationalitet, franske Chansonnetter, Wienersoubretter og tildels »Komikere« altid formaaet at fængsle unge ube-fæstede Hjerter, og glødet Hjernen op til en aldeles van-vittig Begejstring.

Tidligere har vi omtalt Md. Schæffers tre berømte Sangerinder, med hvilke hun trak Publikum til Huse, dog hverken for deres Kunst's eller deres Dyds Skyld, men Tiden da dette skete, ligger saa langt tilbage, at de allerfærreste kan huske dem.

Men hvem af ældre Københavnerne mindes ikke, idet mindste fra deres Barndom, den berømte »Ø«, hvor Yndlingsangen en lang Tid var den bekendte

»Singdudelej, dudelej, dudelej da.«

Den begejstrede ikke saa meget ved Textens Vid, som ved at Musiken var saa let at lære, at Publikum omtrent strax kunde synge Omkvædet med, medens de drak deres »halve Historie«, og nød deres Kuba.

Et mægtigt Opsving fik den populære Pavillon, da Jomfru Sofie Valentin holdt sit Indtog der og kvidrede sine lystige Viser, som hendes Forlovede og senere Ægtefælle, daværende Isenkræmmersvend, senere Direktør Rantzau skrev til hende, og som snart gjorde hans Navn ligesaa populært som hendes. Intet Under, Viserne var

morsomme, og hun foredrog dem med et Lune og et smittende Humør, der var aldeles uimodstaaeligt. Endnu den Dag i Dag staar hun i Foredraget af en morsom Sang aldeles uopnaaet for min Bevidsthed.

Med hende stod og faldt »Øen« dengang, da hun forlod den, blegnede dens Stjerne hurtig, den blev til en almindelig Sangerindepavillon, som kun Rantzau senere en kort Tid hævede op over det almindelige Niveau.

Nede i Danielsens Tepavillon var en lang Tid ogsaa Sangerinder, begavede med mer eller mindre Stemme. Her lyste en Tidlang Miss Rosa Kemble, som en

Stjerne, en rødhaaret, engelsk Stjerne, men Pluraliteten af de Agerende var ganske almindelige Tribunesangerinder, efter Omstændighederne med flere eller færre Klæder paa. Her samledes det pur unge København, nybakte Studenter, naive Kommiser, og Fyre der lige havde gjort deres Svendestykke. Men Liv og Munterhed var her, og Tivoli blev sig selv ligt, der blev aldrig gaaet egentlig over Stregen.

I den almindelige Bevidsthed staar imidlertid »Kisten« som Virkeliggørelsen af det egentlige Variétéliv i Tivoli. Af vore Brødre hinsides Sundet er den kendt, som om den stod paa deres hjemlige Grund, og enhver nogenlunde dannet Nordtysker véd udmærket godt, hvor »Kis-ten« ligger.

Og dog har dette, nu saa afholdte Sted, været nærved at gaa al Kødets Gang og det endog lige som det var skudt ivejret. Københavnerne havde forsvoret at komme der, ikke engang »gamle Lumbye« formaaede at trække Hus.

Værten, Hr. Therkildsen, øste Penge ud, men tilsidst var han nærved at fortvivle, da blev Rantzau atter Red-

ningsmanden. Fra Boldhusgade, hvor han havde slaet sig ned i den gamle Studenterforenings Lokale, flyttede han ud i den sørgelig berygtede »Ligkiste«, og strax vendte Strømmen sig. Men han sørgede ogsaa for i Aarenes Løb at holde smukke og kvikke Damer.

Der optraadte Ella Wilson, Johanne Nielsen, Fru Andreassen, en virkelig uddannet Operasangerinde, Julie Westermann, det kvikke Pigebarn, der altid sang i Herreklæder, og nu er havnet paa Dyrehavsbakken, og mange flere unge, smukke Kvinder, hvis Navne nu kun mindes af enkelte gamle Tilbedere. Og der var Komikerne »Lille

Hansen«, Alfred Jørgensen, Carl Jørgensen og Peter Hansen, alle forgudede af Publikum, hver til sin Tid. Og saa en Vrimmel af udenlandske Artister, af hvilke den franske Chansonnette »Nydia de Bleiken«, sikkert er alle i frisk Minde.

Særlige Dydsmønstre var de unge Damer neppe, thi uagtet deres Gage var meget respektabel, var

det gængse Udtryk en Tid imellem dem: »Aa Herregud! Det Par Skilling er jo neppe nok til Handskepenge«, men hvem tog vel Forargelse af det?

Ingen, og ingen forlangte det.

Men Rantzau var Sjælen i det Hele. Han skrev et Utal af gode Sange til fortræffelige Melodier. Snart var han patriotisk og snart gemytlig satirisk, men aldrig raa, og fra sin Plads tilvenstre for Tribunen, ledede han Underholdningen ved smaa diskrete Vink.

I mange Aar sad han dernede, han var undertiden borte en kort Tid, men »Kisten« havde en særegen Tiltrækningskraft paa ham, han vendte altid tilbage indtil han for et Par Aar siden overlod Scepteret til Billedhugger Carlsen, for at drage ned i Tivolis yngste Variété »Fregatten Sct. Georg«, hvor han sammen med Thor Jensen dirigerer de syngende Kræfter.

Han havde et Herkulesarbejde ifjor, idet han fik endel af de tyske Sangerinder til at synge sine Viser ganske ordentligt. Men det morer ham aabenbart ikke, som da han sad paa sin gamle reserverede Plads i »Tivolis Variété«, skøndt der er Liv og Humør nok i »Lasten«.

VII.

Fyrværkeri. Gaetano Amici. Ballonfarer. Rutschbanen. Abejagt. Forskelligt.

Fyrværkeriet har altid været en af Københavnernes Yndlingsfor nøjelser. Ikke fordi de vurderer Pyroteknikens ædle Kunst, eller tænker over, hvilken Fare der er forbunden med Tilberedelsen, eller hvor akkurat ethvert Stof maa være afmaalt, for at den rette Virkning kan opnaas, — nej den Glæde at staa ved Plainen og raabe »Aa—aa!« for Raketter, der gaar tilvejs, og »Guldregn« for hver Bombe, der springer, er dem en Kilde til uvurderlig Nydelse.

Der har efterhaanden været tre Fyrværkere paa Etablissementet, nemlig skiftevis Høgh-Guldberg og Gaetano Amici, samt Busch, thi at en dansk Amatør ved Navn Larsen en enkelt Aften diventerede det højstærede Publikum med en Masse Røg, fortjener neppe at nævnes.

Høgh-Guldberg, med Titelen Overkrigskommisær, var en Tusindkunstner, der kunde noget af alt, men heller aldrig bragte det til rigtig Fuldkommenhed i noget.

I Firtierne var han saagodtsom Eneleverandør af alt Fyrværkeri til Fester rundt om i Landet. Han havde anlagt et stort Laboratorium i Nærheden af Vordingborg,

og til ham henvendte Georg Carstensen sig da ogsaa, da han i Efteraaret 1843 skulde have sin Benefice. Høgh-Guldberg var strax villig, og han har altsaa Æren af at have leveret Tivoli det første Fyrværkeri. I et Par Aar var han endnu Enehersker, men en lille fyrig Italiener, som kom herop i 1844, viste sig snart som en Koryfæ paa det Omraade, og tog fuldstændig Luven fra ham. Denne Mand var

Gaetano Amici, ubetinget en af de dygtigste Mænd, der har existeret paa det Omraade.

Han blev født den 15. Januar 1814 i Frascati i Nærheden af Rom, hvor Faderen var Vin-gaardsejer og Fyr-

værker. I en Alder af kun 13 Aar afbrændte den unge Amici allerede Fyrværkerier i sin Fødeby, og fra 1836 var han Mester for de store Fyrværkerier paa Engellsborg.

Da Carstensen i 1844 kom til Rom og saa', hvad han kunde præstere, overtalte han ham til at slutte Kontrakt med sig paa et Aar, og den 29de Februar s. A. tiltraadte han Rejsen til Danmark, som blev hans andet Fædreland.

Paa Rejsen fra Tyskland hertil blev Skibet overfaldet

af en saa stærk Taage, at det var umuligt at sé en Haand for sig; men Amici, som havde endel Fyrværkeri med ombord, opsendte hele Tiden Signalarakter og afbrændte Blaalys, for at afvende eventuelle Sammenstød. De undgik da ogsaa lykkelig al Fare.

Ombord paa Skibet gjorde han Bekendtskab med en ung Englænder, der ligeledes drog til København for at gøre sin Lykke.

De skiltes ad paa Toldboden, og først efter 25 Aars Forløb traf de hinanden igen, — da var de begge bekendte Mænd. Englænderen var da vor dygtige Skibskonstruktør Etatsraad Wain.

Den 4de August 1846 fik Amici sit danske Borgerkab af Christian VIII, der gav ham Tilladelse til at afbrænde Fyrværkerier rundt om i Landet.

Han var en meget betydelig Opfinder. Han fandt paa at skyde Faldskærme med Blaalys ud af Kanoner, for at belyse Terrainet, og han opfandt en Maskine til at stangulere (danne Hals) paa Maskinhylstre, men hans største Værk er sikkert den dobbelte eller langtrækkende Redningsraket, der kan føre en Line ca. 800 Alen ud, medens man tidligere kun var naaet den halve Længde.

Denne Opfindelse har reddet mangfoldige Menneskeliv. Linen naaede bl. a. ud til det store russiske Linieskib »Alexander Newsky«, der strandede ved Flyvholm den 28de September 1868, og kun Besætningens Uvidenhed og Ukendskab til Redningsapparater gjorde, at ikke alle blev reddet.

I Tivoli virkede Amici til Publikums store Glæde i flere Aar, saa blev han Uvenner med Direktionen, hvor-

paa han drog til Alhambra, medens Høgh-Guldberg blev taget til Naade igen.

Men denne Landflygtighed varede ikke længe. Publikum klagede højlydt over, at Guldbergs Fyrværkeri ikke var andet end Røg, og Amici vendte sejerkronet tilbage.

Det største Fyrværkeri, der har været set i Danmark, afbrændte han 1869 i Rosenborg Have i Anledning af Kronprindsens og Kronprindsessens Formæling, og det største i Norden i Stockholm 1881, i Anledning af Kronprinds Gustaf og Kronprindsesse Victorias Bryllup.

Den 11te April benaadedes han med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Han døde den 6te Septbr. 1882.

Den nuværende Kunstner paa dette Omraade i Tivoli er Herr Busch, en god Sjællænder, idet han nemlig er født i Slagelse. Han er aldeles enestaaende hvad Luftfyrværkeriet angaar. Der er en Smag i hans Farver og en Præcision og Aplomb i hans Opsenden af det, som søger sin Lige. Hans Fyrværkerifester er altid besøgt af et talrigt, men tillige distingveret Publikum, der føler sig i høj Grad elektriserede af hans storartede Bombardement.

*

*

*

Naar det har været lidt sløjt med Tivolis Besøg, og den ærede Direktion neppe har vidst, hvad den skulde gøre for at vende Strømmen ind gennem Porten, har en eller anden Luftskipper altid vist sig at være et sikkert Middel til at afhjælpe det dybtfølte Savn.

Ligefra Tardinis Dage, han, som var saa favoriseret af Politiet, at han ikke maatte gaa op i Luften før Vinden bar ind over Sjælland, men som alligevel endte med at

dratte ned i Kalveboderne, til den dristige danske Luftskipper Hr. Johansen, der gaar tilvejs, om det saa er en forrygende Storm, har Ballonopstigningerne altid været en af de første Attraktioner paa Etablissementet.

Den første danske Luftskipper var en Hr. Feldtmann med en ganske lille Ud gave af en Ballon.

Folk skævede til den, de syntes nok, at den saa' noget dvergagtig ud, men da Luftskipperen holdt en Tale til dem og fortalte, at de maatte skønne paa, at han som Dansker vilde risikere Liv og Lemmer for sine Landsmænds Fornøjelses Skyld, blev de atter beroligede.

Han og Passageren, en ganske tynd Spire, steg op i Gondolen. »Løs!« raabte Kaptainen, og løs gav Soldaterne, men »Lilleputten« var standhaftig, den stod hvor den stod.

Saa maatte den tynde Passager stige ud, og atter kommanderedes der til Afgang, men nej — den danske Luftskipper var sværere end han havde Lov at være. Ballonen svingede frem og tilbage, men gaa til Vejs, nej det havde den ingen Lyst til, og først da dens Herre og Mester gik ud paa Jorden, forkyndte et lille Hop, at nu havde den muligvis betænkt sig.

En skingrende Piben hilste den ulykkelige Skippers Præstationer; han forsvandt i Mængden. Man har aldrig hørt noget til ham siden.

Senere kom Madame Godard og Madame Poitevin, begge dygtige Damer i Faget, af hvilke den sidste nær var bleven slaaet ihjel af de glade Amagere, da hun en Søndag Eftermiddag dalede ned derude. Heldigvis nøjedes de dog med, i deres overstrømmende Livsfylde, at ødelægge hendes Ballon.

Endvidere er Welles og Siwel optraadt med deres Kæmpeballoner, der kunde medtage en Mængde Passagerer. En Aften sent skulde den sidste gaa op i elektrisk Belysning, — den Bjælke-Olsen skulde dirigere. Alt var i Orden, Signalet blev givet og Ballonen forsvandt i Natten. Saa begyndte Olsen at søge, først i Luften ad Sverrig til, saa paa Bazartaget, og tilsidst rundt paa Plainen; alle Tilskuerne fik deres Part af det elektriske Lys, men Luftskipperen med Kæmpeballonen var intetsteds at finde.

»Han er væk, — han er rent væk!« sagde Olsen, »det kan ikke nytte at lede efter ham«, og saa afbrød han Strømmen og gik sin Vej. Det var al den Fornøjelse Folk fik for deres Penge.

En Tysker ved Navn Rodeck udmærkede sig ved at gaa op i en Slags Sattel istedetfor Gondol.

Endvidere var der den lille kække Franskmand Kapitain Julhes, som havde det Uheld, at hans Ballon ved den første Opstigning, paa Grund af den stærke Storm, blev sønderrevet af en Spadserestok, som en Herre holdt i Vejret. Han tog imidlertid glimrende Revanche, og viste sig som en baade dygtig og dristig Kommandør over sit Luftskib.

Ingen af dem alle har dog opnaaet en saadan Popularitet som den danske Luftsipper Lauritz Johansen, dels fordi han er en af vore egne, og dels fordi han virkelig er bleven en Kapacitet paa dette Omraade.

Han havde forsøgt mange forskellige Ting, men uagtet han var dristig, flittig og ihærdig, vilde intet rigtig lykkes for ham.

Fra sin tidligste Ungdom havde han sværmet for at

sé Ballonopstigninger, og hans højeste Ønske var engang at komme til at kommandere saadan en Skude.

Endelig syntes det, som om alt ramlede sammen omkring ham, — og det skulde netop tjene til, at hans inderligste Ønske blev opfyldt. Han henvendte sig til Tivolis Direktion, der lovede ham at tage sig af Sagen, og da en tysk Luftskipper Herzberg netop var enga-

geret hertil, kom han til at gaa ham tilhaande, han blev hans »Elev«.

Et Par Gange gik han tilvejs sammen med ham, men da Herzberg erklærede, at ham kunde han ikke lære noget, han »arbejdede« ligesaa godt som han selv, fik Johansen endelig Lov til at gaa tilvejs alene.

Dette skete Søndagen den 24de August 1890, og det halve København havde givet Møde, dels paa Tivoli, dels i de tilstødende Gader og Stræder, for at sé vor Landsmands Debut.

Denne faldt overordentlig heldig ud, idet han velbeholden dalede ned ovre i Sverrig, og nu begyndte han en Række Opstigninger, der skaffede Tivoli mange Penge og ham selv megen Ære.

Desuagtet blev han ikke Øverstbefalende over den Ballon captif »Montebello«, som Tivoli næste Aar lod gaa op fra Sportspladsen, til liden Glæde for Publikum og sig selv, men det franske Selskab havde sendt en Kaptain

Monsieur Godard, som skulde vaage over Ballonens og Passagerernes Ve og Vel.

Han gav Greven, gik og spadserede og overlod aldeles til Johansen at passe Forretningen, hvad denne da ogsaa gjorde med en god Vilje, og saa ivrig var han i Tjenesten, at han for at frelse Ballonen i en prekær Situation, blev saa alvorlig forgiftet af den udstrømmende Gas, at det kun med den største Anstrængelse lykkedes Lægerne at frelse hans Liv.

Næppe var han nogenlunde restitueret, før han atter meldte sig til Tjeneste, og nu begyndte han en Række Opstigninger med sin lille »Aborre«, de fleste saa dristige, at de vakte alles Beundring.

En Søndag var det en forrygende Storm, Direktionen bad ham slaa contra, og Godard rystede paa Hovedet og erklærede aabent, at han ikke for 10,000 Fr. vilde gaa op med ham. Men Johansen gik op paa Klokkeslet, forsvandt strax i en Sky, og dermed troede alle, at han var ude af Sagaen. — Dog næste Dag var han atter velbeholden i Tivoli; efter megen Besvær og mange Farer var han kommen ned et Sted paa Sjælland.

Og saaledes er det ofte gaaet ham.

Med revnet Ballon er han gaaet over Sundet, han er falden i Vandet og har dog reddet baade sig selv og Passager, men hans sidste Bedrift var dog den mest epokegørende, idet han i sin ny Ballon gik op med elektrisk Lys i Gondolen og paa Siden af denne, hvad der saa' prægtigt ud, og velbeholden kom han ned paa en Mark i Nærheden af Lund, uden at komme til anden Skade end knuse et Par Glødelamper.

Naturligvis er han atter til Sommer engageret til

Etablissementet, og skal efter sikkert Forlydende have isinde at byde Publikum paa en Mængde Overraskelser.

* * *

Til mange Københavneres kæreste Ungdomsminder hører deres Ture paa den gamle Rutschbane, den som hverken det ny Deliriumsapparat, trods al Snurren rundt

og Faren frem og tilbage, eller den russiske Gynges kan erstatte.

Netop paa Grund af al den Modstand, den mødte, Folk fortalte, at man absolut maatte styrte ud, og en rædselsfuld Historie gik strax Byen rundt, om en Mand, der var faldet ud af Vognen, ned paa Pladsen og havde slaet sig ihjel paa Stedet, blev den efterhaanden uhyre populær, og for unge, forelskede Mennesker var en Tivolitur ikke fuldendt, naar de ikke havde været op at rutsche.

De to første, der prøvede denne farlige Idræt, lever

saamænd endnu; den ene var Hr. Kapt. Larsen, Formand for Lærningehjemmet, og den anden Hr. Sadelmagermester Nielsen.

En meget bekendt Urtekræmmer A... i Kirkestræde havde modtaget Besøg af en Mand fra Jylland, der var hans Leverandør i de saakaldte Thybooste. For at adsprede den gæve Provinsbo, tog A... ham med i Tivoli, og Turen kom da ogsaa til Rutschbanen, men da Bonden havde prøvet den Valfart éngang, svor han paa, at den Tur vilde han ikke gøre om igen.

»De skal,« svarede Urtekræmmeren, »De kan ikke komme ned den Vej, det fører til Karlens Lukaf, vi maa over paa den anden Side.«

»Ok Herregud!« — skal a da lade mit Lyv!« sukkede Landmanden. »Ja a mo val te' et, men saa kryver a under æ Forlæ'r.«

»Vær saa god!« svarede A... og lo.

Som sagt saa gjort. Bonden krøb under Forlæderet, og Vognen rullede afsted, men da den kom til Slutstedet, tørnede den mod en Tverbjelke, og Manden fik et saa vældigt Slag i Hovedet, at han aldeles forvildet sprang ud, løb bort og raabte, at han aldrig i sit Liv skulde sætte sin Fod i det Helvede mere.

Flere Gange var der Ild i Bygningen, sidste Gang i Søerne, men da var den saa frønnet, at den ikke kunde brænde, men kun ryge. Tilsidst faldt den for Tømmermandens Øxe.

*

*

*

Næppe ret mange kan mindes, da »Aberne slap løs«.

Det var i Femtierre, Tivoli havde engageret et stort Menageri, som bl. a. ejede en glimrende Samling Aber i et stort Bur.

Som man véd er disse Dyr store Pifingre, og en skønne Dag lykkedes det dem da ogsaa at pille Laasen op, og som en Vind var de ude paa Etablissementet.

Der blev Jagt! — Du gode Gud, hvor var de alle ivrige, men Aberne var behændige og snu, de klattrede op i Træerne og kastede Grene ned i Hovedet paa deres Forfølgere.

Med stort Besvær lykkedes det omsider at drive dem omtrent alle ind paa et vist Appartement, men Dyrene var ikke forknytte, de skjulte sig, hvor de kunde, og tittede en op et Sted, var han strax nede, for et Øjeblik efter at komme op et andet. Omsider blev de dog taget i Nakken og puttet i et Kar lunkent Vand for at blive rensset. Tilbage var kun en stor Fyr med nogle umaadelige Tænder og et Par hæslige Bagknuder, han var klavret op i et Træ nede ved Stadsgraven. Han blev omringet, og alle troede de saa sikkert, at nu havde de ham, — men pyt! Paa engang, netop da en af Pladsfolkene skulde kaste ham en Løkke om Halsen, styrtede han sig paa Hovedet i Graven og svømmede over paa den anden Side.

Der stod ganske vist Folk for at gribe ham, men han saarede to ved alvorlige Bid i deres Hænder, og galloperede saa, overvindende alle Hindringer, op til Pladsen foran Pantomimeteatret, hvor han krøb op i et Træ.

Her tog han Plads paa den nederste Gren, helt ude

paa den yderste Ende, og her sad han nok saa velbehagelig og gyngede frem og tilbage, grinede og viste Tænder.

»Nu har vi ham!« raabte Menageriejerer, »hurtig en Stige og en Sav, saa skal jeg gribe Fyren, naar han falder.«

Pladsmanden kom ogsaa derop og gav sig til at save løs, men uheldigvis havde han, ligesom Molboen, sat sig udenfor, istedetfor indenfor Snittet paa Grenen, saa da denne gik over, styrtede saavel han som Aben til Jorden. Den sidste slap med, at dens Herre tog den i Nakken og satte den ind i Buret, men den uforsigtige Savskærer maatte ligge tilsengs i 6 Uger, saa forslaaet var han. »Det var sure 10 Rigsdaler at tjene,« sagde han.

I samme Menageri var en stor Elefant, der var saa gammel, at Huden var fuld af Revner. Sagnet gik, at den hver Morgen maatte gnides ind med flere Potter Tran, for at Huden nogenlunde kunde blive blødgjort.

En Dag traf den nogle Velgørere, som svor paa, at nu skulde den have sig en Rus. De tyllede over 50 Bajere og et Par Flasker Akvavit i den, men da det ikke synes at have mere Indflydelse paa den, end Vand paa en Gaas, blev de ked af den Idræt.

Saadan en Fyldebøtte havde de aldrig set før.

*

*

*

Faa aner vist, at Tivolis Takkelmester nær havde bragt os paa en fjendtlig Fod med Italien. Dette Riges Kronprinds var i Besøg heroppe ved vort Hof, og selvfølgelig maatte Tivoli have Fest i den Anledning. Men o ve, de manglede et italiensk Flag, og dette var ikke til at opdrive. Endelig fik de et at laane ombord paa

den italienske Fregat, der laa paa Reden, men kun paa den Betingelse, at det skulde være leveret tilbage inden Kl. 9, da Skibet skulde lette om Morgenen. Flaget vajede lystigt i Vinden, Kl. 8 strøg Takkelmesteren det og Direktionen var overbevist om, at nu blev det sendt tilbage. Men Kl. 10 kom der Ilbud fra Fregatten om de maatte faa Flaget, det var den yderste Tid.

Her var gode Raad dyre; hvor var Takkelmesteren?

Der blev søgt allevegne, og endelig fandt de ham kendelig beruset liggende sovende i et Skur, men Flaget havde han passet paa, for det havde han under sig.

Heldigvis undgik Danmark Konflikten med Italien.

Ja Masser af komiske Smaating er hændet derinde, som da to Baadfolk i 1849 kom op at slaas om Grundlovens Betydning, og det senere opklaredes, at ingen af dem vidste, hvad Grundloven indeholdt, eller da Arbejdsmanden blev saa fortvivlet over, at Direktionen skændte paa ham, fordi han var fuld, at han vilde drukne sig i den lille Andepark, hvor Vandet gik ham lidt op over Anklerne. — Men vor Tids kaade Ungdom har ogsaa i Nætternes Løb, specielt i de sidste Aar, afstedkommet en Bunke Exesser, saasom ødelagt Rækværk og Statuer, knust Stole og Borde, kort sagt opført sig som komplet Vilde, det har maaske været til Glæde for dem selv, ikke for andre. Intet Under derfor, at Direktionen bliver ked af det, og i Fremtiden lover at tage kraftig fat paa Uro-stifterne.

Direktionen.

For det Publikum, der besøger Tivoli 3 à 4 Gange i Løbet af Sommeren, med andre Ord »Søndagspublikumet«, er det næsten en komplet ligegyldig Sag, hvem der er Direktør paa Etablissementet.

Blot de faar Akrobaterne paa Plænen, Væddeløbene og Pjerrot, kommer det ikke dem ved, hvem der ordner hele det indviklede Maskineri, foretager Engagementerne af de Artister, de sér optræde, eller lægger Ryg til, naar krænkede Aktieejere synes, at Udbyttet for Aaret er lovlig lille.

Men for de stabile Gæster, specielt for de talrige Abonnenter og Abonniner, er det en Sag af yderste Vigtighed, og et nyt, spændende Direktørvalg bliver drøftet lang Tid iforvejen i vide Kredse. Der bliver taget Parti for og imod, kabaleret og intrigeret, indtil hele det virkelige København næsten er délt i to Lejre, som saa enten føler sig løftet højt af Sejren eller dybt nedbøjet over Nederlaget.

En Ting er sikkert, det maa være en højst prekær Stilling at være Direktør paa Tivoli, thi man kan blive modtaget med nok saa megen Velvilje i Begyndelsen, blive rost for alle de Forbedringer, man lader foretage,

ja stillet op paa en Piedestal, højt over alle de Direktører, der tidligere har ledet Institutionen, — der vil sikkert komme den Dag, da Reaktionen kommer, da man atter bliver løftet ned, og da selv de gode Venner trækker paa Skuldren og siger:

»Hm! hvad har han saa udrettet? Han er s'gu ikke en Smule bedre end alle de andre. Nej, store Ord og fedt Flæsk! Hva'?'«

Dertil er vor danske Nationalkarakter for gnaven, for selvisk og for misundelig, til at sligt ikke skulde ske. Ingen kan rigtig taale, at en anden hæver sig lidt over Mængden.

Og der vil altid findes Mænd, specielt mellem vore Kunstnere og Journalister, som kan finde store Fejl dér, hvor der kun eksisterer smaa Fejltagelser, og som f. Ex. omtaler det som en større Forbrydelse, at der til en Høstfest er anbragt Storke paa Bøndergaardene, da Fuglen paa den Tid er rejst til Syden. — Deres Hjerne er saa lille, at de ikke kan indsé, at det kun er gjort for Effektens Skyld, for at glæde det store Publikum, eller ogsaa er det en ond Trang, der driver dem til at finde noget at udsætte paa alt.

Der maa høre en god Ryg og en garvet Hud til, for at taale alle de maskerede og aabne, dumme eller ondskabsfulde Angreb, som selv den dygtigste Direktion maa staa for.

*

*

*

Tivolis allerførste Direktion bestod af følgende Herrer:
Urmager Kyhl, Formand for Komiteen,
Fabrikbestyrer H. P. Frederiksen,

Kammerassessor H. C. Collin,
Cand. polyt. Schiøtt,
Grosserer Top.

Suppleanter:

Fabriksarkivar C. A. Feilberg,
Digteren H. P. Holst.

Dengang lønnedes Hovedkassereren C. F. Gill med 500 Rdl., Bogholderen Wium med 600 Rdl. aarlig, men Pengene havde i de Tider ogsaa mere Værdi end nu.

Direktionsskifter har været meget hyppige. Sjelden har en Direktør kunnet holde sig mere end et Par Aar, i ethvert Tilfælde tidligere, nu er Forholdet bleven endel bedre.

Det korteste Spand af Tid, i hvilket nogen har beklædt Direktørposten, er 4 Dage; saa længe var Rasmus Petersen, den bekendte Restauratør, der fra ringe Begyndelse tjente sig op til en rig Mand, det, — saa var han træt, og nedlagde Sceptret.

De to, der længst har bestridt det ansvarsfulde Embede, er Kontorchef Melsing og Direktør Bernhard Olsen.

De regerede, den første i 8 Aar, fra Midten af Femtietierne til Begyndelsen af Sektietierne, den sidste i 18 Aar, nemlig fra 68 til 86.

Den mest umedgørlige Direktør, Tivoli nogensinde har havt, er sikkert C. A. Meyer. Efter at han var afskediget, førte han en lang Tid Proces paa Liv og Død med Etablissementet, der maatte betale ham en Sum Penge for at blive fri for ham.

De ejede engang derinde en Økonomidirektør, der var saa »økonomisk«, at han i Sommerens Løb gik og pillede alle de gamle Søm op paa Pladsen, og fyldte sine Lommer med dem. Om Vinteren maatte saa Pladsfolkene rette dem op, og endelig kom Foraaret, da de skulde bruges. Triumferende leverede han Udbyttet, flere tusind Stykker.

Men stor var hans Harme og Skuffelse, da saavel Tømrere som Snedkere erklærede, at de var aldeles ubrugelige.

Han fordrede, at de skulde anvendes, men Resultatet gav naturligvis Haandværkerne Ret. Enten bøjede de sig eller ogsaa gik de midt over, og tilslut maatte der købes ny Søm.

Han svor paa aldrig at være »økonomisk« paa den Maade mer.

En anden Direktør var en meget elskværdig Mand, men dygtig pertentlig, isærdeleshed var han meget pillen med sin elegante Paaklædning. Han talte godt engelsk, holdt af at omgaas Artister, og havde især sluttet sig til to unge Mennesker, som løb paa Kugle op ad en temmelig høj Spiral.

De smidskede og logrede for ham, i Haab om at faa deres Engagement prolongeret, men da dette mislykkedes, svor de at hævne sig.

En skønne Dag stod de alle tre paa Pladsen og saa' op til Toppen af Spiralen.

»Der er smukt deroppe,« sagde den ene af Kunstnerne.

»Meget smukt!« sagde den anden.

»Ja der maa vist være en dejlig Udsigt,« mente Direktøren.

»Storartet!«

»Direktøren skulde gaa derop og nyde den,« foreslog den ene af Skælmerne.

»Jeg kommer aldrig ned igen.«

»Vist saa, vi følger Dem op og vi følger Dem ned, det gaar af sig selv.«

Begge Kunstnerne tog Direktøren under Armen, og i en Fart gik det opad, men da de havde naaet Maalet, skyndte de to Artister sig ned paa Jorden, og stod og lo af den arme Mand, der ikke vidste, hvordan han skulde komme ned.

Han tiggede og bad dem om at hjælpe sig, for-gæves, de var ubønhørlige, et Øjeblik efter gik de deres Vej, og Direktøren blev da nødt til at sætte sig ned paa den let tjærede Spiralgang, tage med begge Hænder fat i Siderne paa den, og paa den Maade langsomt skubbe sig ned, indtil han naaede Jorden.

Men hans lyse Benklæder var tjærefarvede bag paa, da han kom ned.

Da Lieutenant Bernhard Olsen i Aaret 1868 blev Direktør for Etablissementet, trængtes der til, at en kraftig Haand tog fat, og han var netop Manden. Tivoli var kommen i Dekadence. Sløseriet havde faaet Indpas, Kontrollkomiteen mente, at det var ligegyldigt, hvilke Artister de engagerede, Folk kom nok alligevel, og selv Haven lignede mere en Rede for Ukrudt, end den smukke Blomsterpark, som den nu er, takket være Institutionens dygtige Gartner, Hr. Holm. Olsen satte sin Vilje igennem, han indførte Forandringer og Forbedringer, engagerede

første Klasses Kunstnere, og arrangerede Fester, som ganske vist kostede endel Penge, men som saa til Gen-gæld atter skaffede mange Penge i Kassen.

At han ofte laa i Strid med Kontrollkomiteen er en Selvfølge, men han bragte næsten altid Sejren hjem, thi han var en overordentlig energisk Karakter.

Af den yngre Slægt vil særlig de Fester, han arrangerede i Anledning af Lægekongressen, samt de slesvigske

Kvindens Besøg mindes. Da straaledes Tivoli i sin fulde, festlige Glans, men da var Besøgene ogsaa de største, de nogensinde har været, nemlig henholdsvis 26000 og c. 28000 Mennesker.

De to Direktører, som nu leder Etablissementet, er begge som skabt til denne Virksomhed, thi den ene ejer det geniale Blik for hvad der gør sig, hvad der tager sig ud,

den anden Fliden, Energien og Evnen til at drive Tingen fremad.

Direktør Robert Watt har omtrent berejst hele den civiliserede Verden, og han har sét meget paa sine Rejser. Alt det har han bevaret i Erindringen, og det udnytter han i Tivolis Interesse.

Aldrig har der maaske paa Tivoli været presenteret noget saa illuderende som de italienske Fester, man maatte uvilkaarlig tro sig henflyttet til »la bella Italia«, Japaneserfesten var ligeledes i Stilen, om end ikke saa

pragtfuld som den første, og Amagerfesten samt Høstfesterne har under hans Ledelse [været arrangeret med en Smag og en Skønhedssans, der virker aldeles betagende.

Desuden kender Robert Watt omtrent alle fremragende Artister i hele Verden. Han véd, hvad de er værd, om de passer

for vore hjemlige Forhold, og sjelden har hans skarpe Blik sét fejl. En udmærket, økonomisk Direktør er Hr. Grosserer Thrane; paaholdende, naar der er Grund til det, men parat til at ofre Summer paa Foretagender, som lover et godt Udbytte for Etablissementet. Dertil i Besiddelse af stor Forretningsdygtighed, meget Arrangementstalent og en ener-

gisk Vilje, som fører ham til det Maal, han har sat sig. Naar det gælder, er han paafærde fra den tidlige Morgen til den sildige Aften, ordnende, rosende, dadlende og imellemstunder skændende, naar der er noget, der er grebet galt an, men saavel han som Watt er udmærket afholdt af deres Undergivne som af hele Publikum, paa de enkelte Gnavpotter nær, som selv Vorherre ikke kan gøre tilpas.

Det er at haabe, at de to endnu i mange Aar maa føre Sceptret, til Glæde for de Besøgende og til Gavn for Institutionen, hvem vi i Anledning af det 50 Aars Jubilæum tilraabe et

»Hjertelig til Lykke!«

Indhold.

	Side
Georg Carstensens Liv og Virken	5—23
Musikdirektører H. C. Lumbye, Schmidt, Balduin Dahl, C. C. Møller, Georg Lumbye, Carl Lumbye. Fremmede Direk- tører, Gungl, Fahrbach o. s. v.	81— 96
Pantomimen med dens forskellige Kunstnere.....	24—43
Cirkus, Plænen, Stadsgraven, Søen, Fregatten, Øen, Slukefter, Tepavillonen m. m.	44— 65
Skuespil, Revuer etc.	97—109
Fyrværkeri, fra Gaetano Amici, Høgh Guldberg til vore Dage	110—113
Luftascensioner. Balloner etc.	113—118
Restauratører.....	66— 80
Publikum, det glade København og vore Nabolande	118—122
Direktionen	123—130
